

SOCIETAT D'

ONOMÀSTICA

BUTLLETÍ INTERIOR

**ANTROPONÍMIA
TOPONÍMIA
BIBLIOGRAFIA**

LA TRADUCCIÓ DE CÎTEAUX, A CATALUNYA, A L'EDAT MITJANA

Agustí ALTISENT

El primer dels documents fundacionals de Santa Maria de Poblet, a mitjan segle XII, presenta la grafia "Cistelz" per "Cîteaux", en l'expressió "ordinem de Cistelz" en el pergamí original. La còpia d'aquest document conservada al cartulari gran de Poblet, dels voltants del 1225, i una altra en pergamí solt, del 1346, presenten "Cistella"¹. La documentació papal del segle XII escriu, en canvi, "abbas cisterciensis" i "ordo cisterciensis"², forma evidentment més culta.

No hi ha dubte, doncs, que a Catalunya pronunciaven "Cistells", la qual cosa no ens ha d'estranyar, puix que l'any 1125, Guillem de Malmesbury des d'Anglaterra escrivia "religio Cistellensis" i "Cistellas". J. Leclercq escriu: "Différentes formes du mot *Cistels*, qui équivalait à "roseaux", figurent parmi les noms primitifs de Cîteaux, d'après J. Janauschek. ...mais l'étimologie du mot *Cistercium* a donné lieu à plusieurs interprétations, en particulier celle selon laquelle, l'endroit se trouvait près de la troisième pierre lapidaire - *cis tertium (lapidem millenarium)* de la route romaine reliant Langres à Châlons-sur-Saône. La pierre elle-même se trouvait à Dijon, quelques quinze milles au nord" remetent a B. Lackner⁴.

En resum: si bé a Roma, la documentació papal llatinitza "Cîteaux" per "Cister", "Cistercium" o "cisterciensis", a mitjan segle XII a casa nostra hom catalanitzava Cîteaux fent-ne "Cistells" -ben comprensiblement- i de l'orde del Cister en deien orde "Cistellenc". D'altra banda, al segle XIII trobem documentat "Cistella", forma que probablement és la llatinització, en plural culte, del que oralment deien, en català, "Cistells". La forma catalana "Cister" emprada avui sembla ser, doncs, una retraducció al català de les formes "Cister", "Cistercium", oficialitzades per Roma, mentre que en la parla catalana es devia mantenir la pronunciació "Cistells", que, al seu torn, més tard, fou adoptada com a forma gràfica.

El retorn dels monjos cistercencs a Poblet el 1940 tornà a posar en circulació les grafies Cister i Císter, i la pronunciació errònia "císter". Actualment, el diccionari Fabra ha suprimit l'accent i la pronunciació correcta (si hom no adopta la forma Cistells) és amb accent tònic a la darrera síl·laba.

NOTES

1 *Diplomatari de Santa Maria de Poblet, I*, ed. A. Altisent, Barcelona, 1993, doc. 140.

2. *Diplomatari*, docs. 78 i 196.
3. J. Leclercq, "Le témoignage de Guillaume de Malmesbury sur S. Etienne Harding", a "Studia Monastica" 36 (1994), pp. 14-15.
4. J. Leclercq, *ibid*, p. 14, n. 12.

EXEMPLARS ENDARRERITS DEL "BUTLLETÍ INTERIOR"

La Junta Directiva comunica que té disponibles les quantitats d'exemplars endarrerits del "Butlletí interior" que s'indiquen per a cada número a la relació següent:

XV.....	4	XXXIX.....	46	XLVIII.....	7
XXIII.....	1	XL.....	6	XLIX.....	7
XXIX.....	11	XLI.....	19	L-LI.....	68
XXXI.....	16	XLII.....	31	LII.....	74
XXXII.....	10	XLIII.....	8	LIII.....	72
XXXIII.....	3	XLIV.....	8	LIV-LV.....	70
XXXIV.....	5	XLV.....	57	LVI.....	75
XXXV.....	10	XLVI.....	34	LVII.....	62
XXXVIII.....	19	XLVII.....	50	LVIII.....	112

Tots aquells socis que hagin ingressat a la Societat d'Onomàstica després de l'aparició de cadascun dels números esmentats i que estiguin interessats a disposar d'algun d'aquests exemplars, els poden demanar al Secretari de la Societat i els seran tramesos als preus de 750 o 1000 pessetes cadascun, segons el gruix del volum.

UNS QUANTS EXEMPLES MÉS D'ATRACCIONS PARONÍMIQUES (ETIMOLOGIES POPULARS)

M.ª Àngels VIDAL COLELL

En una intervenció clara ans exigent -com totes les seves-, el professor Joan Veny ens va proposar fa un temps¹ una tipologia raonada de les diferents formes d'etimologies populars.

Així, cadascun d'aquests fenòmens podrà ser considerat segons tres categories. Quan es tracta d'una transformació purament material, sense intervenció del significat, serà inclosa en el grup de les "homonimitzacions formals". Si, en el traspàs, influeix tanmateix poc o molt una similitud en el significat de la modalitat de partida i la de l'arribada, l'exemple serà incorporat dintre la família de les "homonimitzacions semàntiques". I, finalment, quan en la transposició s'imposa fortament el significat, el d'abans com el de després, considerem que es tracta d'una "homosemització".

En incursió ràpida, hem seleccionat uns quants exemples, complementant els que esmenta el doctor Joan Veny; intentarem d'aplicar-los al lloc corresponent segons la classificació proposada; i ens permetrem, en conclusió, unes reflexions personals sense gran transcendència, que podrien ser útils, però, de cara a investigacions futures.

De bell antuvi hem hagut de descartar exemples que aparentaven poder ser inclosos en la relació i que pertanyien, en realitat, a altres fenòmens: aglutinacions, deglutinacions, evolucions consonàntiques normals, etc. (Com podria ser el cas de *Les Escaroles*, a Vilallonga de Ter, provinent regularment del cognom *Querol* feminitzat i pluralitzat: *Les Queroles*, *Les Esqueroles* -simple problema de grafia? L'etimologia popular, molt moderna, s'esdevé a posteriori, per falsa interpretació². I cal descartar potser també derivacions populars com *Sa Curia* de *S'Alqueria*, o *Ses Truqueries* de *Ses Tres Alqueries*).

En canvi, semblen ben bé característiques de les "homonimitzacions formals" les següents:

1) Esmentat per Ramon Amigó, un renom *Olot* documentat a partir del 1832³. No servava cap relació amb la capital de la Garrotxa, puix que la documentació anterior grafiava "Aulot" (més enllà encara "Adlot", i, finalment, a l'origen, "al·lot"). Cap relació, doncs, de significat (a menys que admetéssim, difícilment, que la gent preservava la idea que el malnom indicava l'origen de la família: de Mallorca i no de la Garrotxa).

2) No sembla pas discutible el *Castell-Vedre*, disfressat posteriorment de *Castell-llebre*, quan l'adjectiu "Vedre" arcaic ha perdut tota transparència (és poble de l'Urgellet).

3) Un altre arcaisme (almenys a la majoria de les comarques): *La Pòpia* (en sentit de "mamella", ara generalment indesxifrat), ha acabat essent acceptat com *La Còpia*, molt comú, sense relació amb el significat primitiu.

4) Un antic terme, ara partida, a Pineda (Maresme), del qual fou propietari i senyor un tal Amindol al segle XIX, era encara anomenat *Amindola* al segle XII. Una evolució moderna (notarial, culta) ha assolit preservar la grafia *Menola*, en desenvolupament ortodox; però en molta documentació contemporània (i en interpretació popular) ha esdevingut *Manola* ⁴.

5) A Rasquera, la partida coneguda encara al segle XVI amb el nom àrab d'*Al-agadí* (l'estany), des d'aleshores opac, és ara, per a tothom, *L'Aiguadí*; potser pot ser relacionat amb font o rec⁵.

6) Un Torrent d'*Exercavins* (a Verdú), del segle XII, derivà bastant normalment en *Cercavins*; però, actualment, com que no té cap relació ni amb la recerca ni amb els vins, i passa prop de pontets i cruïlles, ha creat el neologisme *Lo Pont dels Set Camins*⁶.

7) A Agullent, segons Emili Casanova, una Font-Rúbia és el nom modern d'una antiga *Adzúbia* (mot àrab sense cap relació ni amb "font" ni amb "rúbia"). Carme Barceló⁷ dubta a aplicar-li un ètim antropònim d'una tribu africana (zuwáwa), o creure millor que significava "l'ermita, el racó, l'angle".

8) A Menorca, una *Cala Paddera* (on es trobaven abundoses paddes), potser perquè aquest ocell ja hi ha estat decimat i no té doncs valor l'antiga designació, és avui anomenada *Sa Cala Pedrera*, nominació molt general i que no pot ser contradita.

9) Una *Rocallada*, de la Vall de Bas gironina, nom ja no comprès, és coneguda ara com *La Roca lladra*, que tampoc no té sentit, però en la composició del nom de la qual intervenen mots entenedors.

10) Un Puig de n'*Eimeric* mallorquí ha degenerat en un *Puig de Na Marit*, fórmula també absurda, com la precedent, però que no conté, almenys, un prenom, "Eimeric", ara completament inusitat⁸.

11) Sembla que no tothom coneix el sentit exacte de "mola", puix que la gent (sempre a Mallorca) ha acabat anomenant *Es Coll de Sa Gramola* el que era originàriament *Sa Gran Mola*!

12) *Sa Tanca de Mater-Christi* menorquina ha degenerat abusivament i incomprendible en *Sa Tanca de Mata Cristos* (suposem que només després que el Concili Vaticà II va condemnar a mort les pregàries llatines).

13) Encara més extraordinàriament, a Tossa de Mar (Costa Brava gironina) *S'escuit de Sa Mor de Déu*, segons els pescadors actuals, fou primitivament *de Sa Mare de Déu*...

14) En Joan Coromines⁹ cita els casos de *Faja-blanca* i de *Faja-neral* esdevinguts respectivament els extravagants *Faig-i-branca* i *Faig-general*.

15) La veu popular ha batejat *Can Merdanàs* l'antic *Mas de N' Ars*, a Castellfollit de Riubregós.

16) En una vila muntanyenca, el nom de la qual no esmenta, Esteve Fàbregas¹⁰ anota que hi havia un vial conegut com *el carrer d'en Xico Moro*, quan la documentació antiga donava com a nom primitiu *Via Sycomoris* (del *sicòmor*, arbre).

17) A Renau¹¹, un lloc dit normalment *Los Panicals* és transformat darrerament en *Los Pelicans*.

18) En el mateix poble¹², l'antiga partida i mas de *Vultrera*, posteriorment *La Ultrera* (segle XV), es coneix ara per *L'Altrera* "perquè representa l'aspecte allunyat d'aquest indret, mirat des de Renau".

CONCLUSIÓ

Amb aquest florilegi, escollit totalment a l'atzar, hem assolit, en primer lloc, de remarcar (i potser també hi deu estar d'acord el doctor Veny) que les "homonimitzacions formals" són -sembla que de molt- les atraccions paronímiques les més freqüents; i que són rares les "homonimitzacions semàntiques". A tot estirar podrien integrar-se en aquest darrer grup les que porten els números 9, 18, potser el 5 i el 6?

I en aquests casos tampoc no és segur l'influx del sentit. En segon lloc, que el fenomen de l'etimologia popular, d'explicació senzilla a primera vista, presenta vestigis misteriosos (en alguns casos) que mereixerien un tracte especial, específic per a cada exemple, intentant de comprendre els meandres resseguits per la mentalitat col·lectiva que els ha creats, i quines raons reals, en quins contextos, per quines atraccions i quins rebuigs, expliquen els casos més estranys.

NOTES

1. Joan VENY *Cap a una tipologia de l'etimologia popular*, "Jornadas de Filología Francisco Marsá. Col·lecció Homenatges", Barcelona 1990, p. 137-152.
2. Ramon AMIGÓ, *Vint-i-cinc anys d'experiència en reculls de noms de lloc (...)* in "Societat d'Onomàstica. Butlletí interior", I, 1980, 23.
3. R. AMIGÓ, *op. cit.*, 26.
4. Cf. "Societat d'Onomàstica, Butll. int." n.º XXXV, p. 86.
5. Miquel SALVADÓ JASSANS, *Toponímia de Rasquera*, s.v. 1988.
6. E. MOREU-REY, *Els nostres noms de lloc*, Palma 1982, 158.
7. Carme BARCELÓ TORRES, *Toponímia aràbica del País Valencià (...)* 1982, 100. – Emili CASANOVA, *Onomàstica històrica d'Agullent*, 1985.
8. J. MASCARÓ PASARIUS, *Corpus de Toponímia de Mallorca*, Palma 1962, s.v.
9. Joan COROMINES, *DE Cat*, s.v.
10. J. VECIANA, *Recull de topònims i antropònims (...) de Renau*, in "Treballs Secc. Filol. Hist. Lit." V, Tarragona, 1990, s.v.
11. ÍD. *id.*, *id.*

LA TOPONÍMIA ALGUERESA EN EL RECULL LÈXIC DE JOAN PALOMBA

August BOVER I FONT

Després d'haver publicat una petita *Grammatica del dialetto algherese odierno* (Sàsser 1906) i d'haver participat en el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, celebrat a Barcelona l'octubre d'aquell mateix any, Joan Palomba (l'Alguer 1876-1953) va continuar treballant en un vocabulari alguerès-català-italià, més endavant convertit en el capítol dedicat al lèxic d'una nova versió, corregida i augmentada, de la seva gramàtica, que va romandre inèdita¹.

Dels 96 apartats en què divideix el seu *Lessico. Raccolta dei nomi più usati*, Joan Palomba en dedica quatre -*Litorale da Alghero a capo Caccia*, *Litorale da Alghero a capo Marralgiu*, *Isole* i *Paesi di mare*- a la toponímia algueresa, amb un total de 70 topònims. Transcriu a continuació tots aquests topònims, regularitzant-ne l'ortografia, utilitzant les majúscules i prescindint dels diacrítics amb què representa la pronunciació i de les versions catalana (diguem-ne estàndard) i italiana. Alguns d'aquests mateixos topònims els vaig recollir en un treball iniciat l'estiu de 1975 i posteriorment abandonat, per bé que en vaig representar una mostra en el IX Col·loqui d'Onomàstica (Tarragona, 13-14/VII/1984); veg. la comunicació *Notes sobre toponímia algueresa*, dins "Societat d'Onomàstica. Butlletí interior", XVII (setembre 1984), pàgs. 56-59. Sempre que ha estat possible, m'ha semblat útil, però, relacionar aquest recull de Joan Palomba amb el més important estudi toponímic de l'Alguer, i per això els números que apareixen entre claudàtors al costat dels topònims corresponen a la numeració que els dona Rafael Caria en el seu llibre *Toponomastica algherese. II. Introduzione allo studio dei nomi di luogo della città, del territorio e delle coste di Alghero* (Sàsser 1993). Els mots entre parèntesis que, en alguns casos, apareixen després de la numeració especifiquen el tipus d'accident a què correspon el topònim.

Litorale da Alghero a capo Caccia

La Plaja de Sant Joan [1134]

Lo Pont de l'Estany [686]

Punta Negra [1175]

Les Bombardes [1133"] (platja)

Lazareto [1132, 1199]

Torre del Lazareto [1199]
La Plaja de Lazareto [1132]
Cap de Galera [1051]
L'Alt [1072]
Sant Antoni [1173] (punta)
Les Mongetes [1067] (costa)
Lò Niu de l'Àcula [1045] (cala?)
Lo Margalló [1101] (escull)
La Plana [1066] (costa)
Lo Lliri [1064, 1170, 1198] (costa, punta, torre)
Port Conte [1140]
Cala Tinta
Gruta de Julià [1119]
Torre Nova [1197]
La Bramassa [1025, 1131] (cala, platgeta)
Sant'Imbénia [1024, 1130a] (cala, platja)
Les Presons [1023, 1063] (cala, costa)
Lo Dèntol [1022, 1165] (cala, punta)
Lo Tramerill [1021] (cala)
Torre del Tramerill [1196]
Dragonada [1016] (cala)
Bolo [1160, 1195] (punta, torre)
Gruta Verda [1117]
Gruta de los Recams
Frontoni o Cap de la Caça [1151 i 1050]
Gruta de Neptú
L'Ísola Foradada [1126]
L'Ísola Plana [1125]

Litorale da Alghero a capo Marralgiu

Fontaneta [1109] (font)
Ferro de Cavall
Les Trones [1073, 1098, 1178] (costa, escull, punta)
Los Bressolets
Pedra del Tro [1099] (escull)
Cala Bona [1036]
Cànter [1037, 1111, 1179] (cala, font, punta)
L'Escoll del Margalló [1101]
L'Escoll del Fui-Fui [1102]
L'Escoll de Pòllina
Torre de Pòllina [1201]
Les Lleques [1041] (cala)
Port de Pòllina [1143]
La Mandra de les Pedres
Lo Salt de l'Algua

Les Frasques
Lo Crastus Alts [1186] (punta)
Tangoni [1081] (costa)
La Punteta [1187]
Jau de Jau
Cala Tonària [1047]
Cala Bavosa [1046]
Cap Marralju [1052]

Isole²

L'Ísola de la Madalena
L'Ísola de Caprera
L'Ísola de l'Asinara
L'Ísola de Mal de Ventre
L'Ísola de Sant Pere
L'Ísola de Sant Antiogu
L'Escoll del Català

Paesi di mare

Càller
L'Alguer
Bosa
Port Torre
La Madalena
Terranova (Òlbia)

NOTES

1. En el VI Convegno (III Internazionale) dell'Associazione Italiana di Studi Catalani (AISC) -Càller (Sardenya), 11-15 d'octubre de 1995- dono *Notícia de l'obra lingüística inèdita de Joan Palomba*. Amb Joan Veny, preparem una edició d'aquestes obres.
2. Les illes recollides en aquest apartat són força allunyades de l'Alguer, per això no són recollides en el llibre de Caria. Ja hem vist com Palomba recollia les illetes Foradada i Plana entre els topònims compresos entre la ciutat de l'Alguer i el Cap de la Caça.

NOTES SOBRE LA FAMÍLIA QUE DONÀ NOM A L'ACTUAL SEU DE LA SOCIETAT D'ONOMÀSTICA: ELS DALMASES

Adrià CANAL i MORÉ

Com tots els socis sabem, l'actual seu social de la Societat d'Onomàstica es troba emplaçada al Palau Dalmases, situat al Carrer de Montcada, n.º 20, de Barcelona. Aquest edifici deu el seu nom a la família que s'hi establí a finals del segle XVII, concretament Pau Dalmases i Castells, més conegut com Pau Dalmases i Ros, mercader barceloní que visqué entre la segona meitat del segle XVII i principis del XVIII. En aquest Palau, els Dalmases organitzaren nombroses trobades literàries amb erudits barcelonins i, fruit de les dites reunions, nasqué l'*Acadèmia dels Desconfiats*. També, des del 1729, any de la seva fundació, es reuní habitualment al Palau Dalmases l'*Acadèmia de Bones Lletres*.

Aquest llinatge té la seva estirp en la persona de Francesc Dalmases, un pagès de Sant Martí Sescgueioles (Anoia) que va viure durant el segle XVI, i que era casat amb Agnès Miró. En els fogatges del 1497, però, ja consta entre els habitants d'aquest poble un tal Joan Dalmases.

Segons Francesc de B. Moll, en la seva obra "Els llinatges catalans", l'etimologia del cognom "Dalmases" es troba en el compost de *del mas*, essent "mases" el plural arcaic de "mas". Seguint aquesta afirmació, també podríem dir que "del" pot ésser una forma dialectal derivada de "deu", és a dir, que "Dalmases" pot tenir el seu significat en el compost "deu mases". Segons el meu parer, el cognom "Dalmases" pot ésser estretament relacionat amb el *delmeser* o *delmer*, encarregat de recollir els delmes (exaccions consistents en una desena part de fruits, rendes o beneficis que es lliuraven a l'Església o als senyors feudals) i que a canvi obtenia, pel seu servei, una participació en la collita. De la pluralització de "delmeser" és molt probable que pugui derivar "Dalmases". Hem de tenir en compte que aquest llinatge és molt antic a Sant Martí Sescgueioles i que a prop d'aquest terme hi hagué el castell de Vilallonga, documentat ja el 1022, d'on foren senyors feudals primerament els Castellar, després els Vilallonga, els Calders i els Rajadell, i que, dos segles més tard, el 1689, terme i castell foren venuts al citat Pau Dalmases.

El fill de l'estirp Francesc Dalmases fou Joan Dalmases i Miró, el qual es casà amb Elisabet Olivet, i del seu matrimoni nasqué el 1576, a Sant Martí Sescgueioles, Llorenç Dalmases i Olivet, sabater, que es casà a la parròquia del dit poble el 24 de novembre de 1602 amb Jerònima Solà. De la seva unió va néixer Pau Dalmases i

Solà, el qual va ser batejat a la parròquia de Sant Martí Sesgueioles el 20 de gener de 1613. Des de molt jove fou paraire -ofici molt corrent en aquell terme i a la comarca de l'Anoia a causa de la gran activitat ramadera ovina que hi havia i que consistia a comprar i preparar la llana per lliurar-la després als teixidors, tintorers i abaixadors-, però deixà el seu poble per traslladar-se a Barcelona i dedicar-se al comerç. El 1637 va contraure matrimoni amb Jerònima Castells i, anys més tard, formà societat per obrir una botiga de teixits. A més, es dedicà a l'exportació de robes de llana cap a Sardenya, i d'allí importava llana en brut, cuiros i pesca salada. El seu fill, Pau Dalmases i Castells, nascut a Barcelona vers el 1652, seguí aquesta mateixa activitat. El 1670 va contraure matrimoni amb la pubilla Caterina Ros, senyora de Castelladral i Valldeperes, filla d'un ric cavaller, i quatre anys més tard constituí una companyia amb Jeroni Ferrer per al comerç de teixits i una altra per al contacte amb el comerç colonial a Cadis i Lisboa i Nord-Europa a Amsterdam.

Amb l'enriquiment d'aquests negocis, Pau Dalmases i Castells comprà cases i botigues a Barcelona i el palau del carrer Montcada, el qual començà a ésser la residència familiar. També comprà, al terme de Cabrera de Mataró, una casa de camp. El 1685 fou nomenat cavaller, i quatre anys més tard comprà el terme i castell de Vilallonga, a prop de Sant Martí Sesgueioles. Aspirà al privilegi de noblesa, però no li fou concedit. L'assolí, en canvi, el 1692, el seu fill Pau Ignasi de Dalmases i Ros (Barcelona 1670-1718) per haver-se casat dos anys abans amb la noble Maria Marta de Vilana.

Poc interessat pels negocis, Pau Ignasi de Dalmases es decantà cap al món intel·lectual i el polític. El 1688 es doctorà en Arts i Filosofia i reuní una biblioteca important a casa seva, on, a partir del 1698, es reunien nobles i eclesiàstics erudits barcelonins que formaren l'*Acadèmia dels Desconfiats*. D'altra banda, Felip V li concedí el títol de cronista oficial de la ciutat de Barcelona.

Arran d'haver gestionat entre el 1704-05 l'alliberament d'alguns patricis barcelonins que havien estat empresonats per Felip V, fou considerat per aquest un austriacista i també empresonat. Des de llavors, es mostrà solidàriament partidari de l'arxiduc Carles d'Habsburg, que, el 1709, li concedí el títol de marquès de Vilallonga i, el 1713, l'ambaixada d'Anglaterra. En acabar la Guerra de Successió s'exilià a Londres, l'Haia i París, on passà uns mesos, i, finalment, retornà a Barcelona després d'haver demanat el perdó a Felip V, i continuà amb les seves activitats literàries fins a la seva mort, ocorreguda el 1718. Deixà inacabada la seva *Història de Catalunya*, una biografia sobre santa Eulàlia, una carta sobre sant Sever (en català) i una abundant correspondència erudita. El seu fill i hereu Ramon de Dalmases i Vilana (Barcelona 1700-1740), segon marquès de Vilallonga, fou també un erudit i membre de l'*Acadèmia de Bones Lletres* de Barcelona. Escriví poesies i treballs hagiogràfics.

ELS NOMS DELS ALCOVERENCS SEGONS EL PADRÓ DE 1828. UNA RELACIÓ I UNA REFLEXIÓ

Joan CAVALLÉ

Aquest treball és la continuació cronològica d'un altre en què analitzàvem els pre-noms masculins a la Vila d'Alcover des del s. XIV fins al s. XVIII¹. Amb el buidatge del Padró de 1828 no hem pretès altra cosa que fer un pas més en l'estudi de l'evolució dels prenomes i comprovar quines innovacions s'hi han introduït: noms nous que apareixen, noms que desapareixen, canvis de modes, etc. D'altra banda, el treball a què fem referència només es basava en els prenomes masculins, mentre que aquí ens referirem a tots. A part d'inventariar els noms i de reflexionar-hi, hem intentat de veure quines variacions es produeixen en funció de la família i el lloc de residència.

Les dades del present treball han estat extretes del Padró de la vila d'Alcover de 1828, que es conserva a l'Arxiu Històric Municipal d'Alcover. Una observació prèvia que creiem necessari fer és que els noms personals figuren, en aquest Padró, en castellà, la qual cosa ens priva d'informació, com ara si un nom era dit en català o en castellà, alhora que se'ns escamotegen les duplicitats del tipus Francesc-Francisco. Malgrat això, s'observen algunes particularitats fonètiques, com Estevan, Christóval, Mariagna, Eulària, Susanna, Provenciana o Felisiana (existeix a més alternança d'Inés/Ignés) i, sobretot, deduïm que alguns noms només devien ser coneguts en la forma catalana, com és el cas de Mencion (Menció) i Audal (Eudald).

ELS NOMS MASCULINS

La primera cosa que veiem, en observar el Quadre núm. 1, és que la trilogia Josep-Francesc-Joan que havia estat dominant del sistema durant bona part del s. XVII i tot el XVIII, aquí ha estat lleugerament alterada amb l'entrada d'un altre nom en el grup dels més habituals. Antoni pren el lloc de Francesc i, així, la tríade de capçalera queda formada per Josep-Joan-Antoni. Sobre aquest aspecte convé recordar que una de les característiques estructurals del sistema de noms masculins al llarg de tota la història d'Alcover és, precisament, l'existència de tres noms destacats que, ells sols, són duts per gairebé la meitat dels homes. Al s. XIV, el grup estava format per Pere, Bernat i Guillem; al s. XV per Joan, Pere i Gabriel; al XVI i part del XVII, per Joan, Pere i Francesc; a partir d'aquest moment és quan es configura la tríade al·ludida de Josep, Joan i Francesc, substituïda ja al s. XIX per la que hem esmentat més amunt.

Fora de Josep, Joan i Antoni, els altres noms que en el Padró de 1828 es revelen com a prou habituals són Francesc, Pau i Pere. Es confirma, doncs, que, mentre Francesc va davallant, es recupera el favor dispensat a Pere, que havia estat el nom més habitual en el passat, fins al s. XVII, i que havia perdut força influència durant el XVIII. D'entre els noms menys habituals, però que tenen una singularitat local, potser els fets més destacables són les davallades que experimenten Pròsper i Miquel. St. Pròsper va ser proclamat patró d'Alcover el 1679 i el seu nom es va posar de moda durant el s. XVIII, però al s. XIX sembla que inicia un retrocés. El cas de Miquel ve de més lluny. Cal recordar que l'església més antiga del poble estava dedicada a l'arcàngel que duia aquest nom. Des de sempre, a Alcover hi havia hagut homes anomenats Miquel, especialment durant els ss. XVI-XVIII; però en aquesta darrera centúria ja se n'inicia la davallada. Contràriament, Ramon torna a ser escollit com a nom masculí després d'un període en què havia deixat de tenir-se en compte. A part aquests canvis, el Padró de 1828 registra l'aparició d'alguns noms, onze en total, que fins llavors no havien aparegut en cap de les relacions estudiades de veïns alcoverencs. Entre aquests noms, observem l'aparició d'una moda culta, amb Hipòlit o Alexis. També s'hi observa la introducció de noms per influència directa del castellà, com Bienvenido, Ceferino, Valentín, Bruno o Alberto. La majoria d'aquests noms, llevat del primer, encara avui són dits en la forma castellnitzada, malgrat la fonètica catalana dels parlants (Ceferino i Bruno són, a més, renoms i el darrer també és nom de casa).

En el Quadre núm. 3 podem veure comparada la distribució de prenom masculins alcoverencs de 1828 amb la d'altres poblacions o zones en dates més o menys pròximes². La conclusió més evident és el caràcter general que hi té el predomini de Josep, que en alguns llocs excedeix la quarta part dels homes. En canvi, la coincidència amb els altres noms ja no és tan general. A la Conca de Barberà estricta hi existeix la mateixa triade que a Alcover. A Castellví de Rosanes l'estructura és semblant a la que tenia Alcover algunes dècades enrere, amb major presència de Francesc, Mont-ral, pel seu cantó, se singularitza pel lloc destacat de Pere, no endebades deté el patronatge local. I a la Canonja i Masricard observem que, junt a una migrada presència de Joan, destaquen també el patró local (Sebastià) i Pau. Un altre cas discrepant ens l'ofereix l'anomenada àrea colomina (Sta. Coloma de Queralt i pobles del voltant), on es nota la influència de St. Magí de la Brufaganya (Magí és el tercer nom, per nombre de freqüències), a més de Ramon.

NOMS FEMENINS

Pel que fa als noms de dona, fins ara no n'havíem estudiat cap relació extensa, ja que en els documents que vam emprar en el treball a què hem fet referència abans (bàsicament, llibres de repartiment d'aigües, llibres de vàlues o cadastres) només solien aparèixer en qualitat de vídues. El Padró de 1828 ofereix, doncs, la primera relació completa de dones alcoverenques que fins ara hem pogut localitzar.

Com era d'esperar, el nom femení més habitual és Maria, amb un percentatge de freqüències similar al que, per als homes, presenta Josep. Aquesta dualitat entre Josep i Maria com a noms més comuns sorgeix al s. XVII i representa una tendència

prou general a tot el nostre domini lingüístic, que deu tenir el seu origen en la voluntat de sacralitzar tots els aspectes de la vida humana. Recordem que és en aquesta època quan es generalitzen els noms de sants pels carrers. Josep i Maria són els pares de Jesús i, per tant, el símbol de la família cristiana que tot matrimoni havia d'aspirar a construir. A aquests dos noms, de fet, cal afegir-hi, per a les dones, el femení Josepa, que té la mateixa explicació. La proliferació dels noms de Josep i Maria va generalitzar altres noms relacionats amb la sagrada família i amb la vida de Jesús. Aquesta és una de les raons que, entre els homes, Joan prengui tanta volada. També explica l'aparició d'altres noms com Joaquim, para bíblic de Maria, o Melcior, Gaspar i Baltasar, els tres reis. Aquesta mateixa tendència, pel que fa a noms femenins, hauria d'impulsar la difusió d'Anna, mare de Maria, Isabel, sa cosina i mare del Baptista, o Magdalena, però a Alcover només aquest darrer adquireix un cert relleu. La freqüència de Rosa també s'ha de relacionar amb la difusió del culte marià i del rosari. D'entre els altres noms femenins importants, els uns es corresponen a cultes masculins i, per tant, són equivalents a noms d'home, com Antònia, Francesca o Paula. D'altres es corresponen a cultes locals, com el cas de Sta. Úrsula, patrona d'Alcover amb culte comprovat des del s. XVI, i Sta. Tecla, patrona de Tarragona. Però en canvi sorprèn la poca importància que hi té Anna, sobretot si es té en compte que Sta. Anna tenia culte local des d'antic, amb una capella des de 1521 que, el 1582, es va convertir en el convent franciscà homònim. La presència d'aquest convent, tanmateix, ens seveix per explicar la popularitat d'alguns noms típicament franciscans, com el mateix Francesc/Francesca, Antoni/Antònia (de St. Antoni de Pàdua), Rosa i Bonaventura.

En el Quadre núm. 4 es comparen els noms femenins més habituals a Alcover el 1828 amb els que ho eren en altres indrets en dates pròximes. Com en el cas dels homes, aquí hi ha unanimitat també en el predomini de Maria, amb percentatges que fins s'atansen al terç del conjunt. Pel que fa als altres noms, la coincidència ja no és tan gran. En tots els exemples, Antònia i Teresa assoleixen, com a Alcover, alts percentatges. Però Rosa, que a Alcover és el segon nom, no té requesta a tot arreu. Aquesta preferència local podria explicar-se, precisament, per la raó ja apuntada que Sta. Rosa era una advocació típicament franciscana. Tampoc Josepa, força rellevant a Alcover, no té gaire presència en els altres llocs.

LA DISTRIBUCIÓ ESPACIAL

Una de les preguntes que ens fem és si la diferent extensió i popularitat d'un nom obeeix a una tendència general o es particularitzava a determinats grups. El Padró de 1828, a més a més del nom i el cognom dels veïns, n'ofereix l'adreça i, en alguns casos, l'edat i la professió. Tanmateix, el baix nombre de casos en què apareixen aquestes dues darreres informacions fa que no les puguem tenir en compte.

La variable familiar, que podem estudiar a través dels cognoms, no ens dóna resultats gaire interessants. La major part de llinatges els duen molt poques persones, de manera que els percentatges de cada nom no poden ser significatius. En els casos dels cognoms més freqüents, o bé es produeix una dispersió absoluta de noms (com en el cas de Sans, Girona, Gomis o Roca), o bé hi predominen els noms que són

comuns a tota la població. Així entre els que es diuen Barberà, els noms més portats són Josep i Joan, seguits de Pau i Ventura; entre els que es diuen Molner, l'ordre és Josep, Pau i Joan.

Tocant al lloc de residència, pot semblar que és una variable poc representativa en un poble i una època en què l'urbanisme encara és força compacte. Tanmateix, en els Quadres núms. 5 i 6 veiem que hi ha unes lleugeres tendències. Hem dividit el territori en cinc àrees. La primera abasta el carrer Major i els seus adjacents; es tracta d'una zona antiga, que fins al s. XVIII havia estat el centre del poble i el lloc de residència de les famílies més riques. La resta del nucli urbà intramurs l'hem dividit en dues parts, àrees segona i tercera, delimitades pel carrer del Rec. El carrer del Rec, on s'anava instal·lant la nova burgesia, l'hem adscrit a la zona segona. L'àrea quarta correspon als ravals, iniciats a darreries del s. XVI (la primera casa és de 1595), però desenvolupats sobretot en el s. XVIII. Per últim, la zona cinc correspon als masos i està formada bàsicament per masovers i altres pagesos que conreen la seva pròpia explotació.

Pel que fa als noms masculins, gairebé a tot arreu es reproduïx l'esquema general, amb tres noms dominants. En tots els casos, el nom més freqüent és Josep. Els altres, en canvi, varien d'un lloc a l'altre. Joan és força corrent a tot arreu, sobretot en les àrees més noves. Anton també té major presència en les àrees més noves i, en canvi, flueïxja en els masos. Francesc, pel seu cantó, té una presència força uniforme a tot arreu. Alguns noms poc representatius en el conjunt tenen, en canvi, una presència notable en els masos (Pere, Batista, Ventura, Sebastià, Ramon). Al contrari, noms d'escassa o nul·la presència arreu tenen un cert pes a l'àrea del carrer Major (Joaquim), mentre alguns altres noms ens apareïxen, sobretot, a les zones noves (Jaume, Gabriel).

Tocant al sexe femení, també s'hi dona el predomini general a Maria. Els altres noms ocupen sempre segones posicions, en un ordre, tanmateix, que mai no és coincident.

UNA REFLEXIÓ FINAL

El sistema de noms d'una comunitat no presenta mai una composició arbitrària. Malgrat la relativa llibertat dels individus a l'hora de determinar el nom dels seus successors, el cert és que hi ha unes tendències generals i una mena d'oscil·lació cap a l'equilibri. Si en una comunitat es produïx un desequilibri en el sentit que massa individus duguessin el mateix nom, el sistema reaccionaria fent que canviés la tendència o bé hauria de modificar-se el sistema. Això va ocórrer durant l'imperi romà, en què l'abús de certs *praenomina*, que van quedar reduïts a uns divuit, va forçar la multiplicació de noms complementaris. La reducció de noms de fonts en una comunitat que només usava un llinatge havia de conduir, inexorablement, a la proliferació de renoms per diferenciar-se. D'aquesta manera es manté sense problemes, des del s. XIV fins al XIX, un sistema en què la meitat de la població duu un nombre reduït de noms, tres en el cas d'Alcover. Aquests noms més freqüents, a més, solen ser força coincidents en tot l'àmbit lingüístic, revelen tendències força generals i rarament un patró o culte local pot assolir aquestes altes freqüències.

En el Quadre núm. 7 i en el Gràfic núm. 1 pot veure's un resum de l'evolució dels prenom masculins alcoverencs al llarg d'aquests segles. Una de les coses que s'hi veu més clara, com era d'esperar, és que la diversitat de noms no és proporcional a la demografia. Com més persones hi ha, no necessàriament ha d'haver-hi més noms, la qual cosa implica que a una major població li correspondrà una major relació de persones per nom. Això ens porta a la necessitat d'establir un sistema que ens possibiliti de relativitzar el quocient persones/noms, la qual cosa ens permetrà de comparar el sistema de noms de dues comunitats humanes o dos grups heterogenis (joves-vells, homes-dones, pagesos-menestrals...) de diferent pes demogràfic o, altrament dit, comparar dos moments diferenciats d'una mateixa comunitat. Albaigès³ ja va fer una proposta en aquest sentit, però aquí ens hem limitat a realitzar unes observacions força elementals.

Una ràpida ullada al Quadre núm. 7 i als gràfics que se li acompanyen ens permet de veure que, entre el s. XIV i el XVI, es produeix una forta dispersió de noms, sobretot al començament. És fàcil de veure: entre 1386 i 1496, malgrat que disminueix el nombre de persones de la mostra, el nombre de noms es manté gairebé igual; i entre 1386 i 1553, malgrat que el nombre de persones és similar, el nombre de noms ha crescut. A partir d'aquí i fins al s. XVIII, hi ha un cert equilibri: els increments en nombre de persones (1635, 1688, 1752) impliquen increment de nombre de noms, mentre que els decreixements en nombre de persones (1723) comporten també la disminució del nombre de noms. Però a la segona meitat del segle, el signe canvia ostensiblement. Malgrat que el nombre de persones de 1787 és superior al de 1752, el nombre de noms és inferior. I el mateix podríem dir de 1828: tot i que el nombre de persones de sexe masculí és més del triple que el 1752, el nombre de noms és ben bé el mateix. Per tant, és fàcil de concloure que, en el sistema nominal masculí d'Alcover, hi ha una primera fase de diversificació, fins al s. XVI, que es correspondria a una substitució contínua de noms (noms d'origen germànic substituïts progressivament per noms de tradició judeo-cristiana) i a un cert mestissatge cultural (convivència dels noms del país amb petites mostres de noms àrabs, hebreus i, en el s. XVI, occitans). A partir del s. XVII, el sistema de noms s'estabilitza i estanca, amb una forta influència religiosa (noms de la Sagrada Família) i ni l'explosió demogràfica del s. XVIII no aconseguirà arrencar un moviment renovador i, per tant, diversificador.

El Quadre núm. 7 i el Gràfic núm. 3, d'altra banda, ens permeten de comparar, per primera vegada, el sistema de noms masculí i el femení. Són dos sistemes similars, com pot veure's. El Padró recull una xifra de dones lleugerament superior (5'4%) al d'homes i, alhora, els noms femenins superen en un 6'3% els masculins. Això podria fer pensar que el sistema femení és més variat. Efectivament, hi ha més homes homònims que dones; o, altrament dit, el percentatge de noms per cada cent persones és lleugerament superior en les dones. Tanmateix, es tracta de diferències insignificants. Per altra banda, el pes relatiu del nom més important (Josep i Maria, respectivament) és en cada cas molt semblant. I, igualment, el percentatge de noms unipersonals. Una atenta observació de la relació de noms plasmada en el Gràfic núm. 3 ens permet de comprovar que les estructures són sorprenentment semblants (convé aclarir que, per a aquest efecte, hem sumat les freqüències de Maria Rosa, Maria Antònia, Maria Jose-

pa i Maria Teresa, respectivament, a Rosa, Antònia, Josepa i Teresa). Efectivament, en tots dos casos hi ha, com hem vist, un nom molt destacat que s'atansa a la quarta part de persones del seu sexe (a cada casa, n'hi devia haver un, doncs, pel cap baix; i d'aquí la dita: "De Joans, Joseps, etc."). A continuació, vénen dos noms més, cadascun dels quals supera àmpliament el 10% (que, junt amb el nom primer, formarien la famosa tríade a què ja ens hem referit). Un altre trio de noms de forta representació oscil·la entre el 5% i el 10% de freqüències. Després es produeix un salt, més significatiu en els homes que en les dones. Aproximadament una cinquena part d'homes i de dones duen noms amb una freqüència menor al 4%, però superior al 0'5%. Per últim, ens quedaria un ròssec de persones de cada sexe que durien noms residuals. Així, doncs, mentre un 49'53% i un 47'15% de dones duen només tres noms, en el pol oposat hi ha un 8'01% d'homes que es reparteixen 39 noms diferents, mentre un 8'41% de dones en duen 45.

Deixant de banda els números i referint-nos a l'evolució dels noms escollits, els més populars a Alcover són sempre els que ho són per al conjunt del domini lingüístic, amb lleugeres diferències percentuals i cronològiques. Potser el tret local més remarcable és el pes que, durant força temps, però sobretot al s. XVI, van tenir els noms Gabriel i Miquel, lligats a cultes locals. Pel que fa als patrons locals. St. Pròsper fins a 1828 encara no havia tingut massa repercussió en l'onomàstica -i de fet no ha arribat a tenir-ne mai-, però en canvi sí que n'adquireixen Sta. Úrsula i, menys, Sta. Tecla. El 1828, Remei encara no és nom usat per les alcoverenques, malgrat que el culte a la MaredeDéu homònima es remunta al s. XVI i, el 1761, va acordar-se alçar l'actual ermita. Una particularitat local és la influència del convent de Sta. Anna, que va traduir-se en la popularitat d'aquest nom, ja de baixa en el s. XIX, i de patronímics franciscans, com ara el mateix Francesc, Antoni, Rosa o Clara.

La castellanització dels noms la comencem a observar al s. XVII, amb la incorporació de les formes Francisco (al costat de Francesc), Isidro, Aldifonso i Hiacinto, als quals després s'afegeixen Carlos, Feliciano, Domingo, Próspero, Simón, a més dels que ja hem esmentat de la relació de 1828. El percentatge d'homes que duen nom castellanitzat el 1752 era de 8'4%, que el 1787 ja havia pujat a 10'25%. Malauradament, el fet que el Padró de 1828 sigui directament en castellà ens impedeix de saber quin percentatge n'hi havia en aquest moment. Contràriament a això, trobem com alguns noms, malgrat que figurin en llistes escrites en castellà, són escrits en català, la qual cosa evidenciaria el seu arrelament. Així, en el cadastre de 1723, escrit en castellà, apareixen Joseph, Blay, Valantí i, en algun cas, Batista i Bernadí. En el Padró de 1828, també en castellà, ja hi trobem José i Bautista (sempre), però encara grafien Bonaventura, Mencion i Audal (Eudald).

NOTES

1. Joan CAVALLÉ. "Els noms personals masculins dels alcoverencs. Segles XIV-XVIII", a BCEA, 44; Alcover, oct.-des. 1988, pp. 7-22.
2. Les dades d'aquests quadres referides a altres llocs diferents d'Alcover les hem elaborades a partir de les que faciliten els següents treballs: "Antropònims de la Canonja i Masricart (1780, 1776, 1828)", a SOBI, XXI, Barcelona, set. 1985, pp. 39-40. Valentí GUAL

VILÀ. "Evolució dels prenomes a la Conca de Barberà (s. XVI-XVIII)", a SOBI, XXXIV, Barcelona, des. 1988, pp. 44-46. "Evolució dels prenomes a l'àrea colomina", a SOBI, XXXVII, Barcelona, set. 1989, pp. 34-38. Francesca NADAL DE VEHÍ. "Antroponímia de Castellví de Rosanes a mitjan segle XIX", a SOBI, XXXIV, Barcelona, des. 1988, pp. 13-16. Eugeni PEREA SIMÓN. *La geografia i la història de Mont-ral a través de la seva onomàstica*, Societat d'Onomàstica; Barcelona, 1994.

3. Josep M. ALBAIGÈS I OLIVART. "Sobre el grau de diversitat onomàstica d'una comunitat", a *Miscel·lània d'homenatge a Enric Moreu-Rey*, vol. I, PAM, Barcelona, 1988, pp. 7-18.

Quadre núm. 1 Noms Masculins

José	317	23'98	Juan Bautista	4	
Juan	177	13'25	Èloy	3	0'23
Antonio	163	12'3	Jacinto	3	
Francisco	124	9'28	Tomás	3	
Pablo	92	6'89	Gerónimo	3	
Pedro	87	6'51	Benito	3	
Buenaventura	33	2'47	Mateo	2	0'15
Ramón	30	2'24	Marcos	2	
Jayme	23	1'72	José Antonio	2	
Bautista	22	1'64	Lorenzo	2	
Sebastián	20	1'49	Ambrosio	2	
Próspero	17	1'27	Cosme	1	0'07
Rafael	16	1'19	Damián	1	
Salvador	15	1'12	Vicente	1	
Estevan	14	1'04	Simeón	1	
Gabriel	14		Ipólito	1	
Joaquín	12	0'89	Alexos	1	
Miguel	10	0'74	Dimas	1	
Agustín	9	0'66	Cayetano	1	
Andrés	9		Mención	1	
Isidro	8	0'59	José María	1	
Raymundo	8		Victoriano	1	
Baltasar	7	0'52	Narciso	1	
Ignacio	7		Audal	1	
Ildefonso	6	0'44	Bienvenido	1	
Mariano	6		Ceferino	1	
Barnardo	6		Christoval	1	
Magín	5	0'37	Valentín	1	
Martín	5		Bruno	1	
Domingo	4	0'29	Pedro-Pablo	1	
Manuel	4		Alberto	1	
Matías	4				

Quadre núm. 2
Noms Femenins

María	336	23'93	Manuela	2	
Rosa	159	11'3	Ignacia	2	
Josepha	154	10'94	Coloma	2	
Francisca	125	8'88	Vicenta	2	
Antonia	124	8'81	Eularia	2	
Theresa	112	7'96	Lucía	2	
Úrsula	81	5'75	Rita	2	
Madalena	43	3'05	Emidia	2	
Tecla	38	2'7	Rosalía	2	
Pabla/Paula	38		Ignés/Inés	2	
Gertrudis	26	1'84	Anna María	1	0'07
Raymunda	13	0'92	Polonia	1	
Engracia	10	0'71	Fernanda	1	
Isabel	9	0'63	Victoria	1	
María Rosa	9		Ana	1	
Catalina	8	0'56	Beatriz	1	
Dolores	7	0'49	Agustina	1	
Serafina	7		Cándida	1	
María Ángela	7		M. Francisca	1	
María Antonia	6	0'42	Cayetana	1	
Rafaela	6		Benedicta	1	
Mariagna	6		Arcángela	1	
María Josefa	5	0'35	Andrea	1	
Clara	5		Susanna	1	
Esperanza	4	0'28	Florentina	1	
Silveria	3	0'21	Jacinta	1	
Gerónima	3		Provenciana	1	
María Teresa	3		Narcisa	1	
Margarita	3		Reparada	1	
Magina	3		Julia	1	
Joaquina	3		Felisiana	1	
Marina	3		Ildefonsa	1	
Brigida	2	0'14			

Quadre núm. 3
Comparança de prenom masculins de diferents localitats (%)

ALCOVER	MONT-RAL	CONCA DE BARBERÀ	ÀREA DE SANTA COLOMA DE QUE.	CASTELLVÍ DE ROSANES	LA CANONJA I MASRICARD
1828	1812-1850	FLS. XVIII-PRINCIPIS XIX		1861	1828
Josep 24	Josep 25	Josep 22'2	Josep 18'4	Josep 21'4	Josep 26'4
Joan 13'3	Pere 17'6	Joan 12'6	Ramon 12'4	Joan 13'2	Sebastià 12'5
Antoni 12'3	Joan 16	Antoni 12'1	Magí 8'7	Francesc 10'7	Pau 9'5
Francesc 9'3	Antoni 12	Francesc 9'8	Joan 7'4	Pau 8	Antoni 8'2
Pau 6'9	Francesc 6'1			Pere 8	Francesc 7'8
Pere 6'5	Ramon 4'6			Jaume 4'9	Joan 5'6
Ventura 2'5	Salvador 2'8			Antoni 4	Pere 5'6
				Miquel 4	Tomàs 3'5
				Salvador 3'4	Isidre 2'2

Quadre núm. 4
Comparança de prenom femenins de diferents localitats (%)

ALCOVER	MONT-RAL	CONCA DE BARBERÀ	ÀREA DE SANTA COLOMA DE QUE.
1828	1812-1850	FLS. XVIII-PRINCIPIS XIX	
Maria 24	Maria 31'6	Maria 28'7	Maria 28'3
Rosa 11'3	Antònia 16'5	Antònia 11'1	Rosa 19'2
Josepa 11	Teresa 13'1	Teresa 9'8	Teresa 15'4
Francesca 8'9	Rosa 12'2	Francesca 9	Antònia 14'4
Antònia 8'8	Francesca 7'9		
Teresa 8	Tecla 3'6		
Úrsula 5'8	Josepa 3'1		

Quadre núm. 5
Distribució per zones dels noms masculins més freqüents

	C/ Major	C/ Rec	Resta nucli	Ravals	Masos	TOTAL
JOSEP	22'26	21'73	27'36	20'96	20'47	23'98
JOAN	10'94	14'28	13'07	16'93	12'59	13'25
ANTON	11'32	13'35	12'07	16'12	7'87	12'3
FRANCESC	10'94	9'93	8'04	8'87	9'44	9'24
PAU	6'41	6'83	7'84	5'64	5'51	6'89
PERE	5'66	5'9	6'23	6'45	11'02	6'51
VENTURA	2'26	2'79	3'82	2'41	4'72	2'47
RAMON	1'5	2'79	2'41	1'61	2'36	2'24
JAUME	0	2'17	2'61	2'41	0	1'72
BATISTA	2'64	0'93	1'2	0	4'72	1'64
SEBASTIÀ	2'26	1'24	0'8	1'61	3'14	1'49
PRÒSPER	1'5	0'93	1'6	0	1'57	1'27
RAFEL	1'13	1'55	1	0'8	2'34	1'19
SALVADOR	0'75	1'55	0'8	2'41	0'78	1'12
ESTEVE	1'88	0'93	0'6	2'41	0	1'04
GABRIEL	0	1'86	1'4	0	0'78	1'04
JOAQUIM	2'64	0'62	0'4	0	0'78	0'89

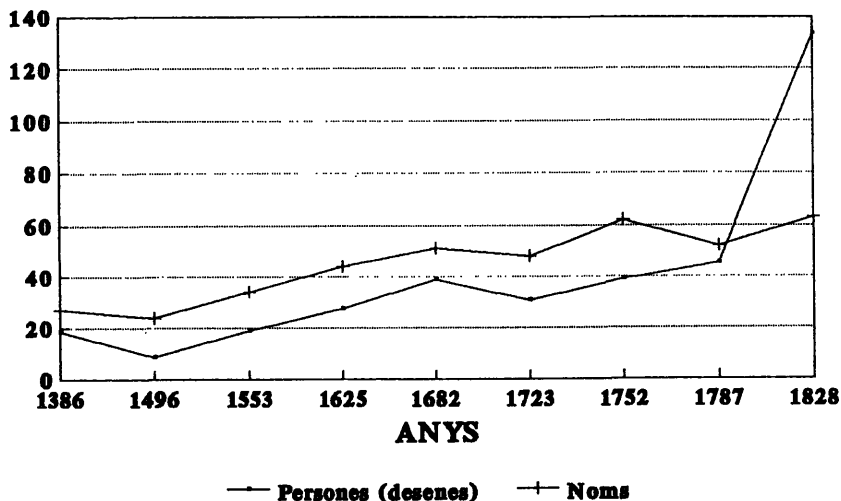
Quadre núm. 6
Distribució per zones dels noms femenins més freqüents

	C/ Major	C/ Rec	Resta nucli	Ravals	Masos	TOTAL
MARIA	20'9	25'9	23'2	23'5	29	23'9
ROSA	11'5	9'3	12'2	14'4	9'7	11'3
JOSEPA	10'1	11'9	11'2	9'1	10'8	10'9
FRANCESCA	8'3	9'8	8'5	9'9	7'5	8'9
ANTÒNIA	8'6	8	9'9	7'6	8'6	8'8
TERESA	10'4	9'1	6	8'3	6'4	8
ÚRSULA	9	5'7	4'1	6'1	5'4	5'8
MADALENA	2'5	2'9	3'1	5'3	2'2	3'1
TECLA	3'6	2'6	2'1	1'5	5'4	2'7
PAULA	2'2	1'3	3'3	2'3	6'4	2'7
GERTRUDIS	2'5	1'3	1'9	2'3	1'1	1'8
RAIMUNDA	1'1	1	0'8	0'8	1'1	0'9
ENGRÀCIA	0'7	0'8	1	0	0	0'7

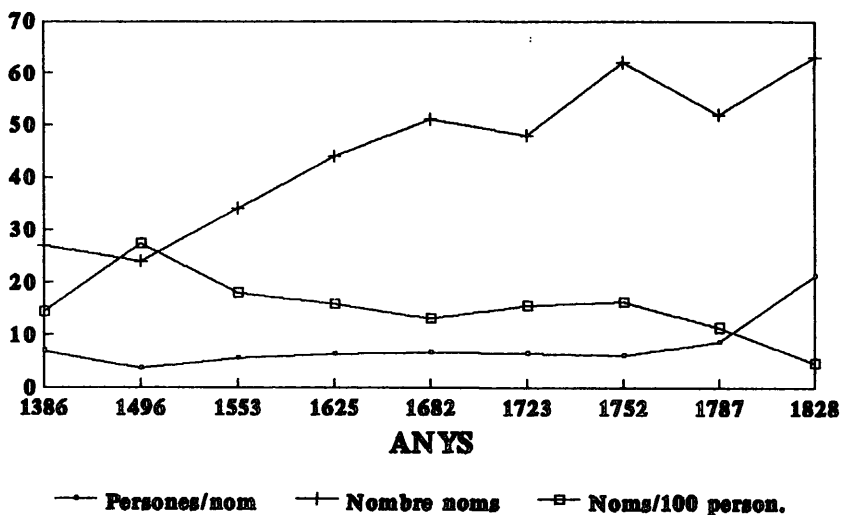
Quadre núm. 7
Evolució quantitativa del sistema de noms a Alcover

	1386	1496	1553	1625	1682	1723	1752	1787	1828 mas.	1828 fem.
Total persones	187	88	189	277	388	308	381	452	1335	1407
Total noms	27	24	34	44	51	48	62	52	63	67
Pers./nom	6'93	3'67	5'56	6'3	6'63	6'42	6'15	8'69	21'19	20'8
Noms/100 pers.	14'44	27'27	17'99	15'88	13'14	15'58	16'27	11'5	4'72	4'76
Primer nom	Pere	Joan	Joan	Joan	Josep	Josep	Josep	Josep	Josep	Maria
Segon nom	Bernat	Pere	Pere	Pere	Joan	Franc.	Joan	Franc.	Joan	Rosa
Tercer nom	Guillem	Gabriel	Franc.	Franc.	Franc.	Joan	Franc.	Joan	Anton	Josepa
% tres noms	51'2	47'5	48	45	41'5	44'3	46'3	49'2	49'53	46'17
Noms compost.	0	0	3	3	4	2	4	3	4	8
% noms compost.	0	0	8'8	6'8	7'8	4'1	6'5	5'5	6'5	11'9
Pers. noms comps.	0	0	3	5	24	9	18	6	8	38
% pers. nom comp.	0	0	1'6	1'8	6'2	2'9	4'7	1'3	0'6	2'7
Noms. uniperson.	6	11	20	18	23	19	25	20	20	23
% noms unipers.	3'21	12'5	10'58	6'5	5'93	6'17	6'56	4'42	1'5	1'6
% pers. nom unip.	2'22	45'83	58'82	40'91	45'1	39'58	40'32	38'42	31'75	34'3

Gràfic núm. 1
Evolució dels prenom masculins. Alcover s. XIV - s. XIX

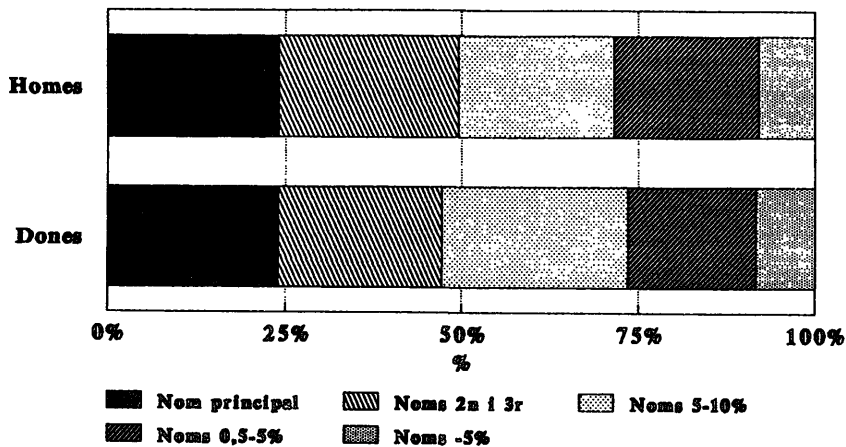

Gràfic núm. 2
Evolució dels prenom masculins. Alcover s. XIV - s. XIX

Gràfic núm. 3
Prenoms masculins i femenins. Alcover 1828

Sexe

ACORDS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS SOBRE ONOMÀSTICA

El senyor Jordi Carbonell, director de l'Oficina d'Onomàstica, de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, ens ha fet arribar unes resolucions aprovades per aquella secció i unes recomanacions fetes a partir de diverses consultes sobre casos en els quals hi havia una situació de divergència o vacil·lació en les solucions gràfiques. Les exposem tot seguit en extracte:

Antiús (Callús, Bages). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest nucli de població. El topònim és antic, preexistent a la colònia, per la qual cosa no ha de portar el genèric 'colònia'.

Ca n'Altimira (Barberà del Vallès, Vallès Occidental). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest mas. La vocal pretònica és una 'i', no una 'a'.

Can Ferrer de la Cogullada (el Montmell, Baix Penedès). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest nucli de població que apareix escrit de manera diversa a la bibliografia.

Hi-era-de-massa, coll d' (Osona-Ripollès). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest coll situat entre els municipis de Sant Pere de Torelló i de Santa Maria de Besora.

Jafre, riera de (Garraf). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquesta riera. La vocal posttònica ha de ser gràficament una 'e', no una 'a'.

Juïgues (Vilademuls, Pla de l'Estany). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest nucli de població. Sense article.

Manrella, coll de (la Vajol, Alt Empordà). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest coll. Sense article davant el nom propi de lloc.

Miàniques (Porqueres, Pla de l'Estany). Forma aprovada a la reunió de la Secció Filològica del 14 d'octubre de 1994.

Montgrony (església, antiga parròquia i serra del municipi de Gombren, Ripollès). Forma aprovada a la reunió de la Secció Filològica de l'1 de juliol de 1994, enfront de la més arcaïtzant *Mogrony*. La resolució també afecta l'antropònim *Maria Montgrony*, que només es fa servir amb aquesta forma.

Olives (Vilademuls, Pla de l'Estany). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest nucli de població. Sense article.

Quermany (Pals, Baix Empordà). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest puig, que apareix escrit de manera diversa a la bibliografia.

Raimat (Lleida, Segrià). Forma aprovada a la reunió de la Secció Filològica del 10 de febrer de 1995. Sense dièresi.

Revell, coll de (Osona-la Selva). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest coll situat entre els municipis d'Espinelves i d'Arbúcies. La vocal pretònica ha de ser gràficament una 'e', no una 'a'.

Vilademi (Vilademuls, Pla de l'Estany). Forma gràfica recomanada per al nom d'aquest nucli de població. La vocal pretònica ha de ser gràficament una 'e'.

Anteriorment han estat publicats diversos acords de l'Institut d'Estudis Catalans sobre onomàstica en els nostres butlletins interiors números LVII (pàg. 87), de juny de 1994, i LVIII (pàg. 7), de setembre de 1994.

L'ETIMOLOGIA D'ESCORNALBOU

Ignasi M. MUNTANER

Admeto no saber si ja hi ha alguna teoria convincent sobre l'etimologia del topònim Escornalbou, el del conegut monestir del Baix Camp. Únicament sé el que en diuen el diccionari Alcover i en Coromines. El Diccionari Català-Valencià-Balear evita pronunciar-se sobre l'origen de la paraula i es limita a afirmar que és un “compost d'escorna el bou”, al mateix temps que recorda un “Escornacrabas”, paraula similar, que hi ha a la Vall d'Aran. El mateix fa Coromines (DELIC, mot ‘corn’), que diu que escornar és “rompre les banyes..., fixat sobretot com a nom de lloc en compostos: Escornalbou..., Escornacabra..., etc.”. En resum, ben poca cosa, per no dir res.

A primera vista, semblaria que Escornalbou és una interpel·lació. És a dir, com si algú digués a una altra persona: “Talla les banyes al bou!” Però aquest recurs de fer servir frases imperatives per crear topònims és dubtosíssim i molt sospitós.

Ara bé, en certa ocasió, passant casualment la vista per les pàgines d'un diccionari gallec, vaig trobar una paraula que podria oferir-nos per a aquest cas una solució força acceptable. En aquell diccionari hi ha el mot “escorna-bois”, que es defineix com un “insecto coleóptero; vacaloura”. I cercant “vacaloura”, diu que és un “insecto coleóptero, de cor negra violácea, con dous cornos frontais ramificados os machos, e unha especie de pinza, a femia”. Aquesta descripció sembla correspondre a l'escarabat dit piloter o boller, científicament *Ateucus sacer*, d'uns 3 cm de longitud, que remena entre els excrements dels bòvids i fa amb ells unes boles en les quals diposita els ous. Aquest escarabat té unes banyes grosses i robustes, que segons les creences populars serien capaces de tallar les banyes als bous.

Essent això així, sembla adient formular la següent hipòtesi:

1r. En altre temps hi degué haver en català el mot “escornalbou”, avui perdut o almenys no recollit als diccionaris, paral·lel al gallec “escorna-bois”, que seria el nom d'un escarabat força cornat, bé l'escarabat piloter bé algun altre.

2n. Per alguna raó, probablement l'abundància d'aquests animals en el lloc, el nom comú passà a ser el topònim aplicat al monestir i castell d'Escornalbou.

LA TOPONÍMIA D'UNA POSSESSIÓ DE LA MUNTANYA MALLORQUINA: ES TOSSALS VERDS

A. ORDINAS GARAU
G. ORDINAS MARCÉ
A. REYNÉS TRIAS

Introducció

La possessió des Tossals Verds se situa a l'extrem sud-occidental del terme d'Escorca. Té una extensió de 578 ha, la qual cosa suposa el 4% del municipi, i limita amb les propietats de Cúber i Almallutx al nord, es Prat de Cúber i es Rafals a l'est, la Casa d'Amunt i Son Ordines al sud, i sa Casa Nova de Solleric i Coma-sema a l'oest.

La finca s'aixeca en un espai que comprèn des dels 350 m vora el Torrent d'Almadrà fins als 1.118 m del Més Alt d'Almallutx, punt culminant del massís des Tossals Verds. Aquest està ben delimitat al sector central de la Serra de Tramuntana per les depressions de Cúber-Almallutx i Almadrà, i pels torrents de Cúber, que el separa de na Franquesa, i des Prat, que el separa del Puig de Massanella.

Presenta, a les seves parts més altes, un relleu no massa abrupte del qual sobresurten diversos cims -vorejats d'importants penya-segats-, morfologia que s'avé amb la definició de tossal.

Dades històriques

Resulta molt difícil trobar dades relatives a la possessió des Tossals Verds més enllà del segle XIV. Possiblement això és degut al fet que la finca no existís amb identitat pròpia fins aleshores, en formar part de la propera propietat d'Almallutx, que confrontava amb les alqueries d'Almadrà, Solleric i Coma-sema. Així ho confirma un document de 1276 on es parla de les partions entre Almallutx i Almadrà (JUAN, 1978-89). L'única possible referència al topònim la trobam inclosa en una llista de noms de la zona d'Almallutx i Cúber recollida pel P. Rafel Juan i que correspon a una data inconcreta anterior al 1343, on apareixen citats, entre altres, "*el Tossal*" i "*la plana del Tossal*".

La primera documentació de què disposam correspon a 1583, quan ja existia una guarda comuna, juntament amb Cúber i Almallutx, de 650 ovelles propietat de Pere Sureda-Sanglada. Pocs anys després apareixen *els Tosals Verts* a un dels mapes més antics de Mallorca (DÍAZ et alter, 1988) datat el 1594.

Ja dins el segle XX es continua explotant la finca de manera tradicional fins als

anys vuitanta, quan, després d'uns anys d'abandó, fou adquirida, l'any 1986, pel Consell Insular de Mallorca i integrada dins la xarxa de Monts d'Utilitat Pública. Posteriorment, com tota la Serra de Tramuntana, ha estat declarada Àrea Natural d'Especial Interès i recentment les cases de la possessió han estat objecte d'una rehabilitació i reconvertides en refugi de muntanya.

La toponímia

Els informadors: Les característiques d'aquesta zona -poc accessible i ja abandonada la seva explotació-, juntament al fet que la toponímia recollida amb anterioritat fos poc abundant, han primat amb més força, si cap, la necessitat de consultar les fonts orals. Però, com ja se sol esdevenir habitualment a qualsevol propietat -i de la Serra de Tramuntana, especialment-, la localització de bons informadors des Tossals Verds no és tasca fàcil. Finalment, n'hem aconseguit entrevistar nou i el poble proper de Mancor de la Vall n'ha estat l'escenari clau.

La densitat: Abans d'entrar en el detall d'aquesta qüestió, cal aclarir que el present recull inclou alguns topònims situats fora dels límits estrictes de la finca des Tossals Verds. Es tracta sempre de noms de llocs propers que, a més de la poderosa raó de la proximitat, guarden una estreta relació amb es Tossals Verds, fet que ens ha inclinat finalment a considerar-los del seu àmbit i a integrar-los dins el nostre estudi. El resultat global del recull són 125 llocs anomenats, als quals cal afegir 46 variants toponímiques, amb una xifra total de 171 topònims recollits, però si ens atenim als estrictes límits de la finca cal reduir en 31 els llocs anomenats i en 11 les variants, fet que fixa en 129 topònims la quantitat atribuïble as Tossals Verds, amb una densitat de 22,3 topònims/km².

La classificació: En agrupar els topònims a partir de distints criteris -que, no essent excloents entre si fan que el resultat del sumatori superi la xifra total de topònims recollits-, observam en primer lloc que els relatius al medi natural o descriptius, enfront dels que deixen constància de la presència de l'home, són, amb prou diferència, els més nombrosos, fet que s'explica fàcilment conegudes les característiques des Tossals Verds. Dins aquest grup de topònims referits al paisatge natural hi distingim quatre subgrups:

a) **Orònims:** *Avenc d'en Queloies/Avenc d'en Queloia, s'Avenc Fonda/Avenc d'en Diego, s'Avenc d'en Ferrer, Avenc de sa Capelleta/Avenc de ses Capelletes, Avenc de sa Por, Avenc des Batzers, Avenc des Benavenguts, Avenc des Boix, Avenc des Pinotell, s'Avenc Gran/Avenc des Tossals, es Caire, sa Capelleta/ses Capelletes, Cingle des Bous/Cingle des Bou, es Cingle Verd, Clot de sa Caldera, Coll de sa Coma dets Ases, Coll des Coloms, es Collet, sa Coma, Coma des Prat, Coma dets Ases, Comellar de s'Aigo, sa Cometa, sa Cot, Cova de la Mare de Déu, Cova d'en Queloies/Cova des Queloies/Cova des Fuits, Cova des Coloms, Cova des Moros, Cova des Torrent de Cúber, ses Cuculles, s'Entreforc, s'Esquerda, sa Foradada/Pas de sa Foradada/Camí de sa Foradada, es Frareles Pa de Figa, s'Homo, es Més Alt de sa Coma dets Ases/Puig de sa Font, es Més Alt d'Almallutx/Morro d'Almallutx, es Més Alt des Prati/Puig des Tossals Verds, Morro de Cúber, Morro de sa Vaca, sa*

Muntanya, sa Penya Vermella, es Penyal Llarg, Pla des Clot de Neu, Pla des Colomer, Pla des Torrent, Puig de la Senyora Coloma, Puig de s'Esquerrà, es Putxol, es Replans, Rellar d'en Miquelet, es Rost, es Sac, Salt des Cal/Salt des Cans, sa Terra Vermella/sa Terra Rotja, sa Torreta/es Piló, es Tossals Verds, Volta des Rellar.

b) **Hidrònims:** *s' Abeurador, sa Bassola, Cocó de sa Mata/Gorg de sa Mata, Comellar de s'Aigo, Font d'Abaix/Fonteta d'Abaix, Font de ses Mosques/Font des Ropit/Font des Coloms, Font d'Enmig/Font de sa Coma dets Ases, Font des Pi, Font des Prat/Font de Massanella, Font des Tossals Verds/es Pouet, Font des Voltors, Gorg de na Maria, es Gorg Gran, Gorg de s'Olla, Gorg de s'Ullastre, Pica des Garrover, Pou de sa Bassola, Pou de sa Coma, Prat de Cúber/Coma des Prat, Prat des Tossals Verds, es Ribellet, Saragall des Tossals Verds, Síquia de Massanella/sa Canaleta/Canaleta de Massanella, Síquia de Solleric, Síquia des Tossals Verds, Torrent de Cúber/Torrent d'Almadrà, Torrent des Gorg Blau, Torrent des Prat.*

c) **Fitònims:** *s' Alzina Guapa/s' Alzina Redona, s' Aranyinar, Avenc des Batzers, Avenc des Boix, Avenc des Pinotell, Barrera des Carritxers, Bosc de ses Cases Velles, Cocó de sa Mata/Gorg de sa Mata, Font des Pi, sa Garriga, Gorg de s'Ullastre, es Murterar, s' Olivar Vell, es Pi Gros/Pi Gros de sa Coma, Pica des Garrover, es Pinaret, es Pinetons, es Porrassaret.*

d) **Zoònims:** *Cingle des Bous/Cingle des Bou, es Colomer/Pla des Colomer, Coll des Coloms, Coma dets Ases, Cova des Coloms, Font de ses Mosques/Font des Ropit/Font des Coloms, Font des Voltors, Morro de sa Vaca, Pas des Boc, Rota de ses Perdius, Salt des Cal/Salt des Cans.*

El grup dels orònims és el més nombrós amb un 50%, fet que, com ja hem assenyalat, no desdii de les característiques de la zona que tractam. Es seguit en importància pel grup dels hidrònims (25,6%), tot i que quasi una tercera part d'ells es refereixen a construccions realitzades per l'home i que, per tant, no cal incloure dins el grup dels topònims naturals. No succeeix el mateix amb el grup dels fitònims (13,8%), on la referència a espècies cultivades és mínima. Finalment, el grup dels zoònims representa un 10,5%. De la seva anàlisi cal destacar per una banda la referència a les aus, i especialment als coloms, que arriba al 50%; i per altra, l'al·lusió a la fauna domèstica, que suposa un 37,5% d'aquest grup.

Per altra part, dins el conjunt dels topònims que fan palesa la petjada de l'home, en destacam els següents subgrups:

a) **Antropònims:** *Avenc d'en Queloies/Avenc d'en Queloia, Avenc d'en Diego, s'Avenc d'en Ferrer, Barrera des Carritxers, Cova d'en Queloies/Cova des Queloies, Cova des Moros, Gorg de na Maria, Pas d'en Cavaller, Pas de na Perota, Puig de la Senyora Coloma, Puig de s'Esquerrà, Rellar d'en Miquelet.*

b) **Construccions:** *s' Abeurador, ets Arcs, Barrera de sa Coma, Barrera des Carritxers, sa Barrereta, sa Bardissa, Camí d'Alaró, Camí de Mancor/Camí des Pinetons, sa Carretera, sa Casa de Neu, Casa des Prat, ses Cases Velles/Cases Velles des Tossals, Caseta de s'Avenc d'en Ferrer, sa Claveguera, sa Corriola, s'Era/Era des Sementeret, es Molinot, Pas d'en Cavaller, Pas de na Perota, Pas de*

sa Coma, Pas des Boc, es Pas Llis, Pas de sa Romana, Pica des Garrover, es Portellet, sa Torreta, Volta des Rellar.

c) **Conradís:** *sa Bassola, s'Hort, es Murterar, s'Olivar Vell, ses Rotes/sa Rota, Rota des Moro, Rota de ses Perdius, Sementer de Mancor/ses Puntes, es Sementeret, Tanca de ses Cases/sa Tancal/sa Tanqueta, es Tancats.*

d) **Altres:**

Metàfores: *es Frare/es Pa de Figa, s'Homo, es Sac, ses Puntes, s'Esquerda, Clot de sa Caldera, Gorg de s'Olla.*

Religiosos: *Cova de la Mare de Déu, es Frare;*

Coloració: *es Cingle Verd, sa Penya Vermella, sa Terra Vermella/sa Terra Rotja, es Tossals Verds;*

Històrics: *Cova des Moros/Cova dets Ossos, Rota des Moro.*

D'entre ells sobresurt el subgrup dels topònims referits a construccions amb un 40,5% que amb el percentatge de topònims antroponímics (17,7%) constitueixen el grup que més clarament indica el grau d'humanització fixat toponímicament. Dins aquest grup dels antropotopònims hi són presents els prenom -a vegades sota forma hipocorística-: *Diego, Maria, Perota, Coloma, Miquelet*; els cognoms: *Ferrer, Cavaller*; els malnoms: *Queloià, Queloiès, Esquerrà*; i també apareixen els oficis (*carritxers*) i altres personatges anònims (*moros*). La proporció d'antropotopònims femenins és inferior respecte dels masculins i es troba representada pels *Gorg de na Maria, Pas de na Perota i Puig de la Senyora Coloma*.

Finalment, també denoten la presència de l'home els topònims relatius al conradís (18,9%) i un petit i heterogeni subgrup (22,7%) format pels topònims metafòrics, els hagiopotopònims, els topònims de caràcter més històric i, com a darrera curiositat, els que informen sobre la coloració.

* * *

Bibliografia citada:

- DÍAZ R. et alter (1988): «Un mapa de part de l'illa de Mallorca de l'any 1594 (circa)». A *Treballs de Geografia*, núm. 40, Dep. de Ciències de la Terra, UIB, Palma, 113-117.
- JUAN, R. (1978-89): *Hojas de Lluc*. 32 núms. Impres en ciclostil. Lluc, Escorca.

ENANS I ENANTAR

Antoni BACH i RIU

En els escrits medievals trobem sovint des del segle XIII els mots: enans, enantar i també decianant (Cardona, 1415). El DCVB va derivar l'*enans* i l'*enant* del llatí *in ante*.

A base de la documentació publicada per Ramon d'Abadal, la que es va publicant de l'arxiu de l'església de Vic, el que publica el P. Baraut a URGELLIA i la que tenim a mà al nostre Arxiu Diocesà de Solsona, he pogut observar el procés de la frase *in antea*, des del segle IX al segle XI. En aquests documents té el significat d'*aquí avant* o *en endavant*. Quan es donen les fermances d'un contracte de donació o de venda, es posa *et in antea ista carta firma permaneat*. *In antea* és el resultat d'una evolució morfològica i semàntica.

Amb el mateix significat trobem, en la documentació d'Urgell i Codinet, *in abantea* (846) (933) (9 gener 890).

En la mateixa documentació: *in avantea* (899) (977) (1033).

En la de Solsona Serrateix (889) (956).

En la de Vic, *in abantea* (882) (886); *in avantea* (902, 906, 907, 909, 911, 914, 931, 933), documents de diversos escrivans, i així es troba en quasi tot el segle X.

En diversos documents del s. IX de R. d'Abadal, Els Comtats del Pallars, sempre es troba escrit *in antea*, però quasi sempre es tracta de còpies posteriors.

A l'Urgell apareix *in antea* des del 934 en alguns documents. Des d'aquests anys es perd l'*ab* o l'*av* i ens quedem amb la frase *in antea*, la qual només és ben compresa amb el context del document.

El problema que no he resolt està en l'estudi de l'origen del mot enantar; si fou anterior a *in antea* o posterior; si l'escrivà traduí al llatí medieval el mot enant amb el sintagma *in antea*, o si a base de repetir aquesta llatínada s'originà enant. Jo penso que l'origen està en l'en avant; en aquestes frases l'ús de la b o de la v no estava normalitzat i amb altres paraules també ho diu en Coromines, que fa notar que del llatí Abantiare en l'italià es passà a avanzare. Un procés possible: en abant, en abans, en ans, enant. En les Homilies de Tortosa (s. XII) llegim enans=abans, i enant=endavant (J. Moran i Ocerinjauregui, Curial Ed. Catalanes i Ab. de Montserrat, p. 104 i 108).

“COLL”, “PORTELL”, “FORAT” I “PAS” A COLLSEROLA

Carles DOMINGO i FRANCÀS

Com sabem, “coll” és el genèric més corrent que es troba en toponímia per a designar una depressió de la carena d’una alineació muntanyosa, serra o serrat. Evidentment, però, no n’és l’únic. “Coll”, tal com s’esdevé en la majoria de les denominacions dels accidents geomorfològics, presenta una certa quantitat de sinònims, els quals, i no pas infreqüentment, trobem també en la designació toponímica d’aquestes depressions.

Hom podria tenir aquests genèrics per simples sinònims de “coll”, però també podríem pensar si no és que hi ha una raó en cada cas que justifiqui l’ús de precisament aquell terme i no pas d’un altre. Per exemple, podríem considerar, suggestivament, si aquesta variabilitat no respon a una necessitat de diferenciar diverses tipologies amb què es presentessin aquests accidents geogràfics, amb la qual cosa aleshores els diversos mots suposadament sinònims ja no ho serien pròpiament. Podria ser també, amb tot, que hi hagués una altra raó per a la denominació altra, extrínseca a la caracterització com a depressió en una carena del lloc concret en qüestió. Essent un coll un lloc de pas, podria ser que fos l’indret devers el qual aquell permet el camí o, també, la persona o cosa de més rellevant que el sol transitar.

Doncs bé, ens ha sobtat observar en el massís muntanyós de Collserola, que tanca el pla de Barcelona de nord-est a sud-oest, i en un tros més aviat reduït de la línia de la carena principal, la que separa el pla de Barcelona del Vallès, la presència de quatre denominacions genèriques per a depressió de la carena. A més de “coll”, “portell”, “forat”, i “pas”¹. Tenim així, anant de l’extrem que toca a Montcada fins a Vista-rica (el “coll s’Erola”, que ha manllevat el nom a tot el massís): “coll de les Roquetes”, “coll de Canyelles”, “coll de la Ventosa”, “forat del Vent”, “portell de Valldaura”, “pas del Rei” o “de la Forca” i “coll del Turó de Sant Cebrià”. En canvi, a la resta del massís només hem sabut trobar “coll” o el seu derivat “collet”; tan sols, i també en la línia principal de carena, abans del turó de Sant Pere Màrtir (el “puig d’Ossa” antic), el “coll del Portell”, però on “portell” fa de determinatiu del topònim i no de genèric, com ara ens interessa.

Hem comprovat “in situ” els indrets que els topònims esmentats designen i hi hem fet les observacions següents:

Els llocs denominats “coll” són realment indrets deprimitis de la carena. Tret del coll de la Ventosa, modestes depressions, si voleu; però totes elles dibuixades segons la forma més o menys parabòlica d'un coll típic, sobretot els colls de Canyelles, el de la Ventosa i el del Turó de Sant Cebrià². Altrament, el coll de les Roquetes, si bé es constitueix també com un rebaix de carena, tanmateix, es veu més aviat com el punt més apropiat per a tramuntar-la que té la carretera que hi passa, perquè a l'altre costat pot continuar gairebé planejant, arrapada a mig aire d'un dels contraforts del turó de les Roquetes.

El forat del Vent i el portell de Valldaura són depressions molt lleus. En els dos primers només un dels costats s'aixeca amb una certa força (el turó d'en Fotja en el primer cas; el turó de Valldaura en el segon) i en el pas del Rei, si bé podríem considerar els dos costats simètrics (Turó de Valldaura i turó del Maltall de Magarola), entre l'altura del punt més baix del coll i la dels cims laterals no hi ha pas més de vint o trenta metres. Diríem, fins i tot, que, més que depressions, són osques o petits entalls de la carena. Els camins que hi passen fan o aprofiten una osca situada al lloc més baix d'una lleu depressió de la carena.

Ara bé, no podria ser que els dos darrers topònims no es trobessin sota la influència del prestigi d'un nom com el de “Valldaura”, el nom del palau que feia de residència de caça dels comtes de Barcelona? Les ruïnes d'aquest palau es troben a no gaire distància dels llocs esmentats i per ells s'hi pot accedir. Fixem-nos que és el pas “del Rei” precisament. Per aquest pas tramuntava la carena la ruta medieval de Sant Joan d'Horta a Cerdanyola; i el portell, que està situat en una cota més baixa i en una direcció no tan directa devers el palau, és realment la darrera porta -una porta petita- en què s'obre la depressió de Valldaura.

El forat del Vent és veí del coll de la Ventosa. Aquí no cal dir que el protagonista és el vent. Els “forats del vent” són indrets reputats per la força que hi pren el vent. En aquest, l'aire hi deu irrompre escanyat, enviat per la mitja paret d'embut que hi fa el vessant del turó d'en Fotja proper. Tots dos indrets, forat del Vent i coll de la Ventosa, serien llocs especialment ventosos amb vent del nord.

Amb tot això conclouríem que, si més no, en aquest massís muntanyós barceloní, quan la depressió en la carena no es troba clarament dibuixada, aleshores el genèric “coll” tendeix a ser substituït per genèrics sinònims, la càrrega semàntica dels quals, però, no està tant en el significat intrínsec de depressió com en elements forans, els quals probablement es trobarien en el significat del determinatiu i en farien, d'aquests genèrics, uns genèrics subsidiaris. La significació rellevant d'un lloc com Valldaura i ells ser-ne llocs per on poder-hi accedir; o un element tan important com el vent, s'imposarien sobre la consideració de la depressió que realment també són, la qual restaria només implícita en el conjunt de genèric i determinatiu del topònim.

Com anota addicional d'aquest escrit ens plauria afegir que vam observar que el nom de “turó de les Roquetes” és congruent. En efecte, al cim d'aquest turó es dreça gairebé vertical un estret feix d'esquistos rocosos, que el coronen talment una petita cresta o espina.

NOTES

1. Val a dir que en l'ús modern, poc exacte o insegur, d'aquests genèrics, hom de vegades en els topònims comet la tautologia de fer-los precedir per l'apel·latiu més conegut "coll", i així hem vist escrit, per exemple, "coll del Pas del Rei".
2. En aquesta darrera denominació, però, el genèric depèn totalment del nucli del determinatiu "Sant Cebrià", l'advocació de l'ermita que hi ha, cara a Horta, al peu de la muntanya i que centra tot aquest indret; i podria ser que no fos sinó una denominació moderna més aviat funcional, per exemple, dels mapes i de les descripcions d'itineraria excursionistes.

BIBLIOGRAFIA I CARTOGRAFIA

- Bescós A. i Coll X. Alrededores de Barcelona. Mapa: 1:25.000. Ed. Alpina. Granollers. 1959.
Gran Barcelona (Alrededores de Barcelona). Mapa: 1:25.000. Ed. Alpina. Granollers, 1985.
(Actualització de l'anterior).
- Patronat metropolità parc de Collserola. Barcelona als peus. La ciutat i la serra. Itinerari 5.
(Fullet). Barcelona.

CANVIS EN ELS NOMS OFICIALS DELS MUNICIPIS

Badia del Vallès

El Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya número 1996, de l'11 de gener de 1995, publica una resolució del 19 de desembre de 1994, del Departament de Governació, per la qual dóna conformitat al canvi de nom del municipi de Badia, que passa a denominar-se Badia del Vallès, segons l'acord de l'Ajuntament afectat del 27 d'octubre de 1994.

Pontils

El Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya número 2018, de l'1 de març de 1995, publica una resolució del 16 de febrer de 1995, del Departament de Governació, per la qual dóna conformitat al canvi de capitalitat i de nom del municipi de Santa Perpètua de Gaià, que passa a denominar-se Pontils i la capitalitat del qual recau en el nucli de Pontils, segons l'acord de l'Ajuntament afectat del 16 de novembre de 1994 i la rellevància progressiva en habitants i serveis municipals adquirida pel nucli de Pontils en detriment del nucli de Santa Perpètua de Gaià, capitalitat històrica del municipi.

Conca de Dalt

El Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya número 2029, del 24 de març de 1995, publica una resolució del 13 de març de 1995, del Departament de Governació, per la qual dóna conformitat al canvi de nom del municipi de Pallars Jussà, que passa a denominar-se Conca de Dalt, segons l'acord de l'Ajuntament afectat, del 12 de gener de 1995.

NOMS DE CASA I MOTIUS DE MASQUEFA

Enric GARCIA-PEY

INTRODUCCIÓ

L'interès pels noms de casa i els motius de Masquefa, va néixer d'una conversa amb el pare de la meua dona, fills tots dos d'aquest poble de l'Anoia.

L'home, de cal Jep, va anar anomenant-me, un per un, els noms de casa de l'esfilagarsat carrer-carretera que travessa la vila.

Més endavant l'Àngel Matas, "l'Àngel de cal Tabola", va editar el seu treball: Costumari Masquefa, en el qual dóna una llista amb els noms de casa, carrer per carrer.

Amb aquest llistat d'en Matas i el recull previ que ja havia encetat amb les dades anteriors del Jep, en Josep Almirall, vàrem veure'ns per anar teixint aquesta subtil malla que ens havia de conduir a l'origen de les veus.

L'Almirall ja fa molts anys que viu a Granollers, encara que ha conservat sempre una relació directíssima amb Masquefa i així m'ha pogut donar una bona informació.

Per en Matas no cal buscar adjectius, només passejant pel seu llibre, hom s'adona de com coneix i estima el seu poble.

A tots dos els regracio la seva atenció i informació, ja que sense el seu ajut no m'hauria estat possible endreçar aquest recull.

OBJECTIUS

M'he allunyat amb aquest treball de la línia que tenia marcada, perquè la meua curiositat no fou capaç de sostreure's a la temptació que significava recollir l'allau de dades que em donava en Josep Almirall en una conversa absolutament informal.

Vaig decidir recollir-les i fixar-les.

Després amb l'ajut imprescindible de l'Àngel Matas es va poder completar.

El recull, que ha estat tot oral, és sobre l'origen dels motius, renoms, malnoms i noms de casa de la part urbana de Masquefa i la seva situació geogràfica, que penso que es podria intentar continuar amb les recerques adients.

Convido a la recerca lingüística, social, etc. que d'aquest treball se'n pugui derivar i a continuar i ampliar el camp onomàstic amb els noms de lloc.

ADROGUER, ca l': S'hi coneixen dues cases al carrer del Serralet núms. 103 i 105, botiga de queviures, drogueria i terrissa i fins i tot al darrera es ven gra, sulfat, sofre, etc.

AFAITA GUITARRES, l': Havia estat el barber del Serralet, que va anar a viure davant de l'església, on avui hi ha la ferreteria. Sembla que no era massa fi afaitant i així li deien que semblava que afaités guitarres.

AGNETA, ca l': Diminutiu de la dona que donà nom de casa, després coneguda per cal Lluís del Creus, i per cal Rajoler.

AGUTZIL, ca l': Casa on s'havia estat l'Arcís de cal Rovira, que era l'agutzil, que anava pels carrers amb una trompeta anunciant els bans municipals. Situada al carrer Major núm. 68.

ALCALDE DEL MASET, l': Home carregat de lleis que sempre volia tenir raó, que havia vingut del Maset, masia ara dintre d'una nova urbanització.

ALERT, ca l': Casa del carrer Serralet núms. 94 i 96. on s'estava l'Amadeu Alert.

ÀNGEL DE CAL TABOLA, l': Àngel Matas, que és de cal Tabola del Serralet.

ÀNGEL FUSTER, ca l': Casa de l'Àngel Matas, fuster d'ofici, al carrer de la Creueta núm. 17.

ANGELETA, ca l': Situada al carrer del Serralet núm. 14, la dona de la qual es deia Àngela Domènech, casa que abans era anomenada cal Noi de cal Sià.

ANTIVITAT, ca l': La dona d'aquesta casa del carrer del Serralet núm. 69 es deia Nativitat de nom de pila.

ANYÈ ca l': Casa desapareguda del carrer Major, la gent de la qual sembla que es deia Anyec de cognom.

Després d'ensorrar-se, hi feren una nova construcció que es coneix per cal Figüeres, al costat de la qual hi ha el corraló que s'anomena de ca l'Anyè.

Més tard es coneixerà per ca l'Anyè la casa situada al carrer del Serralet núm. 69, on segurament anaren a viure aquesta gent en ensorrar-se la casa del carrer Major, després anomenada ca l'Antivitat.

ARCÍS DE CAL ROVIRA, l': Narcís Rovira, fill de cal Rovira, agutzil del poble.

ARCÍS DE LA FASSINA, l': Abans hi havia una fassina a can Mata i dos germans se'n cuidaven, en Narcís, que li deien l'Arcís, i en Pepet Bonastre.

Aquest home posà barberia a la casa del carrer Major núm. 87, que fou coneguda allora per ca l'Arcís de la Fassina i cal Barber de la Plaça.

ARCISONA, ca l': Casa del carrer Major núm. 129. Potser s'hi coneixia la dona de l'Arcís.

AVET, l': Home llarg i prim que s'estava al carrer del Serralet núm.42 ca l'Avet.

Aquest motiu agafa posteriorment una forma femenina, com si es tractés d'una afèresi, quan s'hi anomena la llevadora.

BACALLÀ, el: Home que en venia, de bacallà, i anava pels pobles portant-ne un de penjat a l'esquena, motiu que dona nom de casa cal Bacallà al carrer del Serrallet núm. 42.

BADIA, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 41.

BARBA, cal: Casa del carrer Major núm. 109. Josep Barba.

BARBER, cal: En aquesta casa hi tenien barberia i feien espardenyets, per filar-les sortien a fora el carrer, punt que es coneix pel revolt del Barber, casa que després s'anomenarà ca la Carmelita.

El carrer de la Creueta també era considerat del Serrallet, per això l'home també conegut com el Barber del Serrallet, era el barber del barri, motejat l'Afaita Guitarres. Després passarien a la casa del metge Jover al carrer de Sant Pere.

BARBER DE LA PLAÇA, el: En Narcís Bonastre, que es coneixia com l'Arcís de la Fassina, va posar barberia al núm. 87 del carrer Major, on es forma la plaça.

BARTOMEU, cal: Gent que havien estat masovers de la masia de cal Bartomeu i en venir a viure al poble se'ls conegué amb el nom del lloc de procedència.

BASSA, la: Casa situada al començament del carrer del Serrallet, als números 1-3, coneguda d'aquesta forma perquè tenia una bassa al davant.

BASTER, cal: En Josep Monegal vingué de fora i es va establir de baster al carrer Major núm. 12, casa que s'anomenà cal Baster, també coneguda per l'Estanc després de la guerra en treure-li l'estanc al Soteres i passar-lo a aquesta casa.

BATISTA, cal: Casa situada al carrer del Serrallet núm. 48, l'home se'n deia de nom.

BATLLE, cal: Casa a peu de carretera al carrer Major núm. 150, que abans era de cal Batlle de la Beguda Baixa

BENET DEL BONASTRE, el: Home que se'n deia, de Benet, havia estat masover de cal Bonastre dels Torrents i vingué a establir-se a Masquefa.

BENET DE LES CABRES, el: En Benet era un home que tenia un ramat de cabres i forn de pa, que feien i venien on s'estava a la plaça del carrer Major. Les cabres les tancava al darrera i al davant hi havia el forn de pa, que s'anomenava del forner del Pujades.

BEP, çal: Casa del carrer Major núm. 142. L'home es coneixia pel Bep de l'Olivell.

BIEL, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 73.

BIEL DEL SORD, el: Home que es deia Gabriel i n'era, de sord.

BIELET cal: Casa del carrer Major núm. 32.

BIENVENIDO, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 88. Bienvenido Altés. Nom de l'home d'una família vinguda de Bonastre (Tarragona), que acabà donant nom de casa.

BO, el: Era un sabater que hi havia al costat de la Torre dels Lleons; es deia Ivo Galés i després va marxar més amunt, on hi ha la casa de cal Bo, al carrer del Serrallet núm. 28, casa que abans es coneixia per cal Claudio i avui per ca la Pura.

BORREGUER, el: Home que tocava la borrega, sac de gemecs de pell que s'infla i després es prem per fer sortir l'aire i fer-lo sonar. La casa on s'estava al carrer de la Creueta núm. 3-5, es coneix per cal Borreguer.

BOTELLER, cal: La gent de cal Boteller eren valencians, casa del carrer Major núm. 74.

BOTER, cal: Casa del carrer Major núm. 71, l'home de la qual era fuster d'ofici i feia bótes, bocois i treballava molt sovint fora el carrer, on preparava els cèrcols. Casa que més tard va ser comprada per l'Esidret motejat el Xurxil, nom amb el qual fou coneguda a partir d'aleshores.

BOTIGA DEL CORDER BORNÍ, la: Casa del carrer Montserrat núms. 1 i 3, que era un baix petit on hi havia de tot, botiga de queviures, barberia, sabater.

BOTIGUES DEL MARXANT GRAS, les: Casa del carrer Sant Pere núms. 1 i 3. També Cases i pisos de can Perera.

BROS, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 25. Afèresi del cognom Ambròs.

CAPÈ DEL SERRALET, el: Casa del carrer Creueta núm. 40. Era particular però estava al costat de la Sala i hi havia un portal que permetia comunicar els dos locals.

CAPÈ DE LA PLAÇA, el: Casino Cultural de Masquefa fet pel Laiano l'any 1916, al capdamunt de la façana hi havia la data. Darrera hi tenia la sala de ball i el teatre.

CAGAIET, cal: Casa del carrer Major núm. 98, també coneguda per cal Ramonet.

CAIROT, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 67. Gent que havien vingut de cal Cairot, un raval de cases de Piera.

CÀLIX GROS, cal: Casa del carrer Major núm. 15. Cognom de la gent d'aquesta casa, Josep Julià Càlix.

CÀLIX XIC, cal: Casa del carrer Major núm. 29, on anà a estar-s'hi el petit de can Càlix, en Francisco Càlix.

CALLÍS, cal: L'Antoni Callís va venir de Barcelona, era mecànic i treballava a la fàbrica, s'establí al carrer de la Creueta núm. 48.

CAMPANER, el: El campaner de l'església, que també era conegut pel Pare Nostres.

CANALS, cal: Casa del carrer Major núm. 154. Cognom.

CAPITÀ, cal: Casa del carrer Major núm. 59. La gent d'aquesta casa tenien un ramat de cabres.

CARASONA, cal: Casa d'en Josep Carasona al carrer Major núm. 92.

CARMELITA, ca la: Dona que era modista, es deia de nom Carmela i s'estava a la casa del carrer de la Creueta núm. 32, també coneguda per cal Barber del Serrallet.

CARMETA DE CAL COLOM, la: Diminutiu de Carme, filla de cal Colom.

CARMINA, ca la: Casa del carrer Serrallet núm. 74. Nom de la dona d'aquesta casa.

CARNISSER, cal: En Josep Llopart era carnisser, conegut també com el Pepet Carnisser i el Pepet Xisco. La botiga de carnisseria és la casa del carrer Major núm. 10.

CARNISSERIA DE LA PLAÇA, la: Casa també coneguda per ca la Ventura, i en aquest cas la seva situació i l'activitat féu néixer aquesta denominació.

CARRETER, cal: De cognom Brossa, la gent d'aquesta casa situada al carrer de la Creueta núm. 34 feien carros i també eren ferrers.

CASA GRAN, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 79.

CASA NOVA DEL MARCELINO, la: La gent de cal Marcelino varen fer una casa nova al davant de la seva al carrer del Serrallet núm. 95.

CASA VELLA DE L'AVET, la: Casa del carrer Serrallet núm. 22, també coneguda per cal Jaume de l'Avet.

CASA VELLA DEL MARIANO, la: Casa antiga i vella que servia de desembaràs de cal Mariano, que s'enderrocà i construï de nou al carrer del Serrallet núm. 32.

CAÇA VELLA DEL SOTERES, la: Antiga casa de cal Soteres, en passar a viure la família a una altra casa del mateix carrer. Situada al carrer Major núm. 9

CASAL DEL FUSTER DEL REI, el: Casa del carrer Major núm. 18

CASAL DEL MASSANA, el: La gent que havien vingut de la masia de cal Massana tenien al carrer Major núm. 37 aquesta casa per a bestiar.

CASAL DEL PINAL, el: Els de cal Pinal tenien dues cases en aquest indret, al carrer de la Creueta, una dedicada a guardar-hi el bestiar, que anomenaven el casal.

CASAL DEL TONET SORD, el: Casa situada al carrer Major núm. 108.

CASAL DEL XIC ROS, el: Els de cal Ros del carrer del Forn varen fer aquesta casa per anar-hi a viure la filla en casar-se amb el Pepitu de ca la Llúcia.

CASALS DEL MURÀ, els: Eren quatre peces de terra de l'Esidru de cal Murà, on es feren magatzems, que també foren coneguts com les Corts del Gabarró.

CASTANYER, cal: En Josep Castanyer, que s'estava al carrer del Serrallet núm. 75; amb el seu cognom es va conèixer el nom de casa.

CELLER DE LA FASSINA, el: Casa del carrer Major núm. 135.

CELLER DEL BENET, el: En Benet Mercader va comprar una casa que havia estat el celler de la Casa Vella del Soteres, al carrer Major núm. 11.

CELLER DEL CUAT, el: Magatzem on hi havia cups i s'aixafava raïm; sembla que primer fou de cal Cuati i després s'hi féu el celler, al carrer Major núm. 25.

CELLER DEL FACI, el: El Faci, que tenia tres cases més avall, en aquesta, al carrer del Serrallet núm.6, hi tenia instal.lats els cups, on s'anava a trepitjar el raïm. Casa on abans s'havia estat el Xixarra.

CELLER DEL FELIP, el: Casal que tenien els de cal Felip a l'altre costat del carrer i que feien servir de celler, al carrer Major núm. 104

CELLER DEL JEPET PUIG, el: Servia de celler i hi tenia els cups el Jepet Puig. Casa del carrer Major núm. 57

CELLER DEL PUJADES, el: A can Pujades tenien tres cases que dedicaven una a habitatge i les altres dues, una a celler i l'altra a estable, que foren conegudes respectivament d'aquesta forma. Aquesta amb el núm. 5 del carrer de Montserrat.

CELLER DEL ROC, el: El Roc tenia dues cases de costat una per a habitatge i l'altra per al celler, aquesta al núm. 125 del carrer Major, on tenia el cup i les bótes, on més tard es va estar el Mateu de les Cabres.

CISCO, cal: Casa del carrer Major núm. 67, que fou on va haver-hi l'antic Ajuntament del poble.

CISCO DE LES VAQUES, el: En Francisco Altés, que era vaquer i feia aquesta feina com a masover en vaqueries. S'estava en una casa del carrer Major núm. 73, que era coneguda per cal Cisco de les Vaques.

CLARA, ca la: Nom de la dona de la casa del carrer Major núm. 85.

CLARO, el: L'home de ca la Clara, també conegut com el Joanet de ca la Clara.

CLAUDIO, cal: Home que es deia Claudi de nom i era de cal Gasparó. Se'n va anar a viure al carrer del Serralet núm. 28, casa que es va conèixer per cal Claudio, més tard per cal Bo i avui per ca la Pura.

COIX, el: Motejat així pel seu defecte físic.

COLOM, cal: Casa del carrer del Serralet núm. 26. L'home vestia una jaqueta blanca, que la gent deia que era blanca com un colom.

COOPERATIVA, la: Abans de la guerra hi havia hagut la cooperativa de consum, on després vengueren sabates durant molts anys. Casa del carrer del Serralet núm. 83.

CONCOS, els: Sembla que foren tres els germans anomenats d'aquesta forma en quedar-se solters, forma que dóna nom de casa cal Concos al carrer Major núm. 48, casa que també es coneixerà per cal Moixell.

CONXITA DELS TELÈFONS, la: Noia de la merceria de cal Noi de la Mercè, on tenien també el telèfon del poble, del qual es cuidaven les dones.

CORDER, cal: Es recorda que la gent d'aquesta casa es dedicava al transport de vi, ja que tenien carros, encara que sembla que s'hi havien fet cordes, sogues i estris de canem en aquesta casa del carrer Major núm. 124.

CORDER BORNÍ, el: Home que ho era, de borní, encara que no sabem si havia fet cordes o venia de cal Corder. S'estava a la casa del carrer Major núm. 35, on tenia celler i premsa i pel davant bo i reculant el carro podien descarregar des del carrer.

CORRALÓ, el: Casa situada al carrer Major núm. 60, també coneguda per ca la Viuda.

CORTS DEL GABARRÓ, les: En Joan Gabarró hi tenia les corts de porcs, al carrer del

Serralet núms. 87-89, que es feren en terres de cal Murà, on hi havia quatre casals, per això també fou conegut pels Casals del Murà.

CREUS, cal: En Ferran Creus, que amb el cognom dóna nom de casa a la del carrer de la Creueta núm. 25, on s'estava.

CUADROS, can: Casa del carrer de la Creueta on venien a estiuajar una gent de Barcelona; l'home es deia Bruno Cuadros, casa on després s'estigueren els de ca l'Esidret.

CUAT, cal: Casa del carrer Major núm. 19. També cal Plats-i-Olles.

DANIEL DEL PA, el: En Daniel Mas era un forner que feia i venia pa al carrer Major núm. 81, cal Daniel del Pa, també conegut com el Forner de la Plaça.

DOMÈNEC, cal: En Josep Domènec, que s'estava a la casa del carrer de Sant Pere núm. 6, anomenada cal Domènec i també cal Benet de les Cabres.

DONZELLETES, cal: Gent molt aficionada al cant, l'home actuava al cor i li agradava de cantar "La donzella de la costa".

També conegut com el Noi de la Tresona.

És coneguda per cal Donzelletes la casa del carrer de Sant Pere núm. 18.

DOLORES DE CAN MASSANA, la: Nom de la dona de can Massana, forma que dóna nom de casa al carrer del Serralet núm. 80, casa que també es coneixia per can Jepet de can Valls i ara per cal Pepet de ca la Dolores.

ENTERRAMORTS, l': En Josep Monner, que en feia, d'enterramorts, conegut igualment pel Fosser, i casa seva, al carrer Major núms. 6-8, era anomenada ca l'Enterramorts.

ESIDRET, l': De nom Isidre Miquel, fins i tot hi fou conegut el seu fill, d'aquesta forma, encara que més endavant li dirien també en Xurxil.

La casa del carrer Major núm. 66 es va conèixer per ca l'Esidret i més endavant també per cal Pepet Viandó.

ESIDRO DE CA L'ESPARVERET, l': Era el forner de nom Isidre, que havia sortit de ca l'Esparveret del carrer del Serralet.

ESPARVERET, ca l': Casa del carrer del Serralet núm.30, també coneguda per cal Salmerón.

ESPÈS, l': Home molt ferreny i tancat de caràcter. Ca l'Espès és al carrer Major núm. 100

ESTABLE DE CAN PERERA, l': Era un dels casals de can Perera, aquest destinat a estable, on més tard va venir a establir-se l'anomenat el Floro de cal Cairot, que hi posà trull, aleshores conegut com el Trull del Floro.

Casa del carrer Major núm. 42

ESTABLE DEL PUJADES, l': De les tres cases de can Pujades aquesta és la dedicada a estable, al carrer de Montserrat núm. 9.

ESTANC, l': En aquesta casa del carrer Major núm. 69 hi havia l'únic estanc del poble, també conegut com l'Estanc del Soteres, casa que s'anomenarà solament cal

Soteres de la guerra ençà, ja que l'hi feren tancar.
Després es coneixerà per l'Estanc, cal Baster.

ESTANTÍS, ca l': Tocant a la Beguda Alta hi ha la casa de ca l'Estantís, d'on sembla que procedien la gent que vingueren a establir-se al carrer Major núm. 1, casa que també es coneixia pels Mussons.

ESTEVEU, l': Diminutiu de l'Esteve Ribalta, que dóna nom de casa al carrer de Montserrat núm. 13, coneguda per ca l'Esteve. Era fill del Ramon Pastor.

ESTOPA, ca l': Casa del carrer Serrallet núms. 18 i 20.

ESTRUC, ca l': El cognom d'en Jaume Estruc, que donà nom de casa al carrer Major núm. 70 i al carrer del Serrallet núm. 71.

Encara que de famílies diferents, es donava la coincidència que els homes portaven els mateixos nom i cognom.

FACI, el: L'home es deia Bonifaci de nom i s'estava al carrer del Serrallet núm. 12, casa que s'anomenava cal Faci.

FASSINA, la: Sembla que hi havia hagut una casa vora la riera anomenada d'aquesta forma perquè era una fassina on bullien el vi per fer-ne alcohol.

Avui coneixem per la Fassina la casa del carrer Major núm. 133, potser antany habitada per gent que s'havien estat a l'antiga fassina.

FELIP, cal: En Felip Esteve, que s'estava al carrer Major núm. 82.

FELIPA, ca la: Nom de casa al carrer Major núm. 128 que es coneix amb el nom de la dona, d'ençà de la mort de l'home, que era el Ramon Gros.

FELIU, cal: El nom i cognom d'en Feliu Costa dóna nom de casa a la del núm. 82 del carrer Major, ja que també és coneguda i anomenada cal Costa.

FELIS, cal: Nom d'en Fèlix Oller que es converteix en nom de casa al carrer de la Concepció núm. 15.

FERRERIA DEL PAU XACÓ, la: Can Pau Xacó era una casa del carrer Major núm. 34, però ell tenia el taller de ferrer al carrer de la Creueta núm. 36, que es coneixia d'aquesta forma.

FIGUERES, cal: La dona d'aquesta casa del carrer Major núm. 49 era de cal Figueres de Piera i també se'n deia de cognom.

FILADOR, cal: Antiga denominació de la casa del Serrallet núm. 50, després coneguda per cal Gasparó.

Els antics amos d'aquesta casa eren filadors d'ofici; tenia sortida pel darrera, on tenien safareig i vinya.

FILFERRO, el: Home alt i prim, que també era conegut com el Peret Estopa.

FLORO DE CAL CAIROT, el: Els de cal Cairot varen anar a cal Floro de Piera i en tornar els conegueren d'aquesta forma, que també donà el nom el Trull del Floro de cal Cairot a la casa del carrer Major núm.42, o només el Trull del Floro.

FORFOLLA, el: Home que es ficava pertot arreu i deien que era un forfolla. Motiu que dóna nom de casa al carrer del Serralet núm. 54, cal Forfolla.

FORN DE CAN PERERA, el: En Joan Perera havia tingut un forn de pa, on en feien i vénien al carrer Major núm. 54 i hi treballava el Cirilo de forner, casa que després serà anomenada ca la Viuda.

FORNER, cal: L'Isidre Llopart era forner d'ofici i venia de ca l'Esparveret.

Avui en aquesta casa del carrer del Serralet núm. 77 encara hi ha forn de pa, també conegut com el Forn del Serralet perquè és l'únic d'aquest sector.

FORNER DEL PUJADES, cal: Forn de pa que era de cal Pujades, que més tard serà el forn de cal Domènec, on encara hi ha la botiga de pa, al carrer de Sant Pere núm. 6.

FORNER DE LA PLAÇA, el: En Daniel Mas, més conegut com el Daniel del Pa, tenia el forn al carrer Major núm. 81 on s'eixampla i forma plaça.

FOSSER, el: Feina que crea la denominació el Fosser o l'Enterramorts, a l'home que la feia.

FUSTER COIX, el: En Miquel Termes venia amb el tren de Piera quan aquest descarrià; ell saltà, però la mala fortuna volgué que la roda li arplegués la cama. Fou l'únic accidentat.

Casa seva es coneixia, però, per cal Miquel Fuster, ja que era el seu ofici, que encara es continua; ara anomenada cal Joan Fuster.

FUSTER DEL REI, cal: Casal del carrer Major núm.7 que només es feia servir per posar el carro.

FUSTER NOU, el: Era un corredor de vi en Jaume Fuster que comprava i venia a l'engròs. El comprava als pagesos i el tenia al magatzem, on ara hi ha la Caixa, al carrer Major núm. 37.

GALLINA, el: En Joan Fuster era el mitjà de tres germans, de mena temorós; els altres li deien que era un gallina.

Era el forner de can Pujades i cantava pel carrer. Tenia dues campanetes al coll i les ensenyava a tothom que les volgués veure. Deia que veia la Mare de Déu i tenia una figura dintre la comuna.

La casa on s'estava al carrer Major es coneixia per cal Joanet Gallina i també per cal Savi Gran.

GANING, cal: Casa del carrer Major núm. 111

GARROSET, cal: Casa del carrer Major núm. 45.

GASPARÓ, cal: Diminutiu afectuós de Gaspar, home que comprà la casa del carrer Major núm. 50 per anar-hi a viure, abans anomenada cal Filador.

GASOL, cal: En Josep Gasol, l'home d'un família de Barcelona que tenien la casa al carrer de la Creueta núm.46, on venien a estiuejar.

GENERAL, cal: Casa del carrer Major núm. 62. També Antiga Sala Ball Cafè Centre.

GIBERNAU, cal: Casa del carrer de la Concepció núm. 19, també anomenada cal Rajoler.

GRAN, cal i ca la: Es coneix per ca la Gran, la casa situada al carrer del Serralet núm. 63, avui coneguda per cal Joanet del Felis. Sembla que quedà aquest nom de 'casa, com a conseqüència de quedar-s'hi a viure la noia gran.

Amb la forma masculina cal Gran s'hi coneix la casa situada al carrer Major núm.52 i també la del carrer de Sant Antoni núm. 7.

HOSTAL, l': També anomenat l'Hostal de Masquefa, al carrer Major núms. 76-78, on anaven a dormir quan passava algun viatjant i els músics per la festa major.

HOSTAL DE CAN PERERA, l': Un dels quatre casals de can Perera al carrer Major servia per dormir-hi algun carreter, per menjar i passar-hi la nit. Després ho van llogar a en Nofre i es conegué per can Nofre.

ISIDRE MURÀ, ca l': L'home d'aquesta casa del carrer del Serralet núm. 76 es deia Isidre i venia de cal Murà.

JAUME DEL TABACO, en: Jaume Casanoves, que sempre fumava. Casa del carrer del Serralet núm. 62, que era anomenada indistintament ca la Màlia i can Jaume del Tabaco.

JAUME DE L'AVET, el: Home de nom Jaume que s'havia estat a la casa Vella de l'Avet.

JAUME DE LA MÀ, el: Es deia Jaume aquest home, que era el sereno de la fàbrica Rojo.

JAUME DE LES ULLERES, el: En Jaume Sagués era pagès i portava ulleres. Segurament no n'hi hauríem trobat d'altre llavors que en portés.

Es conegué per cal Jaume de les Ulleres l'antiga casa de cal Perdiguero, al carrer de Sant Antoni.

JAUME FERRER, el: En Jaume Canals que era ferrer d'ofici i posà la ferreria a la quadra de can Perera al carrer Major núm. 40, on s'establí i es conegué per cal Jaume Ferrer.

JAUMET DE CA LA SABINA, el: Es deia Jaume de nom i era conegut també com el Jaumet de ca l'Estruc, perquè era d'aquesta casa.

JAUMET DEL CAPITÀ, el: En Jaume Perera que n'era fill, de cal Capità, al carrer Estret-Major- dona nom de casa al carrer de Sant Pere núm. 14 cal Jaumet del Capità.

JEP, cal: Casa del carrer de la Creueta núm. 21, l'home de la qual es deia Josep Castells, que donà la forma Jep com a motiu primer i després com a nom de casa, on més endavant s'instal·laren els Almirall, també amb abundor de Joseps, cosa que facilità la continuació del motiu i el nom de casa.

JEPET DE CAN VALLS, el: Home de nom Josep, que era de can Valls. La casa del carrer del Serralet núm. 80 es coneixia per cal Jepet de can Valls i ara per cal Pepet de ca la Dolores.

JEPET DEL CUAT, el: En Josep Bover, que era de cal Cuat, tenia un camió i repartia vi. La casa on s'estava al carrer de la Creueta núm. 15, l'anomenaven cal Jepet del Cuat, i després es conegué per cal Rogelio.

JEPET DEL PUIG, el: En Josep Puig tenia carros de tragina i a la casa del carrer Major núm. 31, on vivia, es coneixia per cal Jepet del Puig, fins ara botiga de queviures.

JEPET DE LA BASSA, el: Diminutiu de Josep, home que vivia al capdamunt del Serrallet a la casa de la Bassa i era el capatàs de la brigada de la via.

JEPET DE LA PEDROSA, el: En Josep Esteve procedia de la masia de la Pedrosa, també motejat el Coix. La casa on s'estava del carrer del Serrallet núm. 86 era anomenada cal Jepet de la Pedrosa.

JEPET ROVIRA, cal: Casa del carrer del Serrallet núm. 101, d'en Josep Rovira.

JEPET SILVESTRE, el: En Josep Perera de cal Silvestre, al carrer de la Concepció núm. 5.

JOAN DE CAL GRAN, el: En Joan Oller, que sembla que era de ca la Gran, que s'estava a cal Mestres, casa també anomenada cal Joan de cal Gran.

JOAN DE CAL XIQUETA, el: En Joan Perera, que era el noi gran de cal Xiqueta. La casa del carrer Major núm. 17 on s'estava es coneix per cal Joan de cal Xiqueta.

JOAN DE CA LA NOIA, el: De nom Joan i fill de ca la Noia, conegut també com el Tercio.
Casa del carrer del Serrallet núm. 82, cal Joan de ca la Noia.

JOAN DEL PONET, el: Coneixem per cal Joan del Ponet la casa del carrer de la Concepció núm. 3 perquè s'hi estava en Joan Sabi, que era fill de cal Ponet de la plaça.

JOANET DE CA L'ARCISONA, el: En Joan Martí, que era de ca l'Arcisona.

JOANET DE CA LA CLARA, el: En Joan Rovira que era l'home de la Clara i també es coneixia pel Claro.
Cal Joanet de ca la Clara és la casa del carrer de Sant Antoni núms. 1-3.

JOANET DEL CUAT, el: De nom Joan i de cal Cuat.

JOANET DEL FELIS, el: Diminutiu d'en Joan Oller, que era un noi de cal Felis, al carrer del Forn.
Dóna nom de casa al carrer del Serrallet núm. 63 que abans s'anomenava ca la Gran.

JOANET DE LA BASSA, el: Diminutiu, home que era de la casa de la Bassa.

JOANET DE CA L'ARCISONA, cal: Casa del carrer Sant Antoni núm. 11.

JULITA, ca la: Casa del carrer Serrallet núm. 23. Diminutiu d'una dona que antigament hi hagué, que es deia Júlia, casa ara coneguda per cal Pepet de l'Avet.

JUSTINO, cal: Home que es deia Justino de nom i que donà nom de casa al carrer Major núm. 130.

LAIA, ca la: Nom de la dona que també es converteix en nom de casa al carrer Creueta núm. 1.

LAIANO, cal: Casa nova del Laiano Sabater, situada al carrer Major núm. 89.

LAIANO VELL, cal: El Laiano Sabater, que era fill de cal Valentí i que tenia aquesta casa del carrer de Sant Antoni núm. 13.

Com que la casa nova on anà al carrer Major fou designada amb el mateix nom, aquesta es conegué amb l'afegitó de l'adjectiu.

LAIETA, ca la: Cases del carrer Major núm. 53 i 105, aquesta última coneguda també com el cafè de la Plaça.

La Laieta Bonastre, que era de la Fassina i tenia una espardenyeria.

També al carrer del Serralet núm.6 on la dona que s'hi estava se'n deia de nom, casa on més tard s'estarà el Xixarra i després es coneixerà pel Cellar del Faci.

LAIETA DE LA FASSINA, la: La Laia Bonastre, que era de la Fassina.

LAIO, el: Home de ca la Laia.

LLANTERNA, el: Home guenyó que tenia un ull molt obert i sortit i li feia unes pampallugues.

Era carreter i feia transport de vi a Barcelona.

LLARG, cal: Foren gent molt alta els qui habitaven la casa del carrer Sant Pere núm. 16.

LLORENÇ, cal: Nom de l'home de la casa també coneguda com la Bassa, al carrer del Serralet núms. 1-3

LLÚCIA, ca la: Casa del carrer del Serralet núm. 98. També coneguda per cal Llanterna.

LLUÍS DEL CREUS, cal: Casa del carrer Major núm. 65. Gent que s'havien estat a la primera casa del carrer del Forn, i després anaren a viure en aquesta, coneguda antigament per ca l'Agneta.

LLUÍS DE CA LA NOIA, el: En Lluís Oller, que sembla que era de ca la Noia del Serralet i s'estava a la casa del carrer Major núm. 63. anomenada cal Lluís de ca la Noia.

LLUCI, el: La dona de la casa es deia Llúcia i quedà la forma masculina com a motiu de l'home i també com a nom de casa, cal Lluci, al carrer del Serralet núm. 21, on tenien carros i feien de carreters.

LOLA DE CAL GENERAL, ca la: Dona que es deia Dolors i era de cal General. Dóna nom de casa al carrer Major núm. 115.

LORENZO cal: Casa del carrer Major núm. 84, l'home de la qual, metge de professió, es deia Emilio Lorenzo Sans.

MAGATZEM DE CA LA LLÚCIA, el: Just al costat de ca la Llúcia, on posaven els carros i tenien l'estable dels animals, casa del carrer Serralet núm. 100.

MAGATZEM DE L'ADROGUER, el: Tocant a la via del tren l'Adroguer va fer-se aquest edifici que servia de magatzem al carrer de Montserrat núms. 17, 19 i 21.

MAGATZEM DEL CORDER, el: Cal Corder era situada al davant, i en aquesta hi posaven els carros per al transport que feien de vi. Casa del carrer Major núms. 139 i 141.

MAGATZEM DEL FUSTER NOU, el: Es formà una societat i per a un centre que li deien

“el Tívoli” es va començar a construir un casal al carrer Major núm. 22 que es quedà només amb les parets i la teulada, fins que el comprà el Fuster Nou, que l'utilitzà per tractar i vendre vi a l'engròs.

El comprava als pagesos i el tenia en tines on l'arranjava i més tard en feia el transport i venda.

Lloc on ara hi ha la Caixa.

MAGATZEM DEL JEPET PUIG, el: Casal de l'Anton Puig per posar-hi els carros al carrer Major núm. 30.

MAGATZEM DEL LAIO, el: Casal on posava el carro el Laio. Casa del carrer de la Creueta núms. 2-4

MAGATZEM DEL MUSSONS, el: Casa del carrer Major núms. 2 i 4. on aquest home tenia els carros amb els quals feia el transport del vi amb bocois i els animals. Al costat hi havia el col·legi de nois a baix, al 1r. pis l'habitatge del mestre i al 2n. l'escola de les noies.

MAGATZEM DEL PEDROSETES, el: Casa del carrer de la Creueta núm. 22, que era utilitzada per posar-hi el carro, on tenia la premsa per al raïm.

MAGATZEM DEL SATROT, el: Situat davant la casa de cal Satrot, a l'altre costat del carrer, casa del carrer de la Creueta núm. 30.

MAGATZEM D'EN PEP DELS CAVALLS, el: Casa del carrer del Serrallet núm. 85. on aquest home tancava el carro i els animals.

MÀLIA, ca la: Família que havien vingut de l'Espluga de Francolí; la dona es deia Amàlia i l'home Jaume, s'estaven a la casa del carrer del Serrallet núm. 62, també coneguda per can Jaume del Tabaco.

MANEL DE CAN VALLS, el: En Manel Isart, que era fill de la masia de can Valls i s'estava a la casa del carrer Creueta núm. 11, casa també coneguda després per ca la Roser.

MARCEL-LINA, ca la: Casa del carrer del Serrallet núm. 92, la mestressa de la qual se'n deia de nom.

MARGARIDETA, ca la: Diminutiu de la Margarida Almirall, que dóna nom de casa al carrer de la Creueta núms. 24 i 26.

MARIA DE LA CARMELITA, la: La Maria Mas, que era de ca la Carmelita i s'estava a cal Cuat.

MARIA QUELET, la: De nom Maria, dona que s'havia estat a can Quelet.

S'estava a la casa del carrer Major núm. 126, casa que també s'havia conegut per cal Miquel Forner.

MARIA ROSA, ca la: Casa del carrer Major núm. 110. La pubilla se'n deia de nom i era filla de cal Massana de Dalt.

MARIAGNA, ca la: Casa del carrer Major núm. 36, la dona de la qual era filla de ca la Mariagna de la Vila i en anar a viure al Serrallet també s'hi va conèixer la casa de la Marieta de cal Xacó.

MARIANO, cal: L'home de la casa del carrer del Serrallet núm. 60 se'n deia de nom, que era el besavi del qui es coneixerà com el Pere Mariano.

MARIETA DE CAL XACÓ, la: Dona de nom Maria, que venia de cal Xacó. La casa del carrer Serrallet núm. 34, la coneixem per ca la Maria de cal Xacó.

MARIÓ, cal: Casa del carrer del Serrallet núm. 24, que després coneixerem per cal Matalasser.

MARTÍN, cal: Home de cognom Martín que vingué a treballar en l'esplanació del tren i en casar-se amb una dona del poble es feren la casa del carrer Serrallet nús. 2 i 4.

MARXANT, cal: Casa del carrer de la Creueta que abans es coneixia per can Creus i en viure-hi el Marxant Gras s'anomenà d'aquesta forma i ara cal Sabater.

MARXANT DE LA FLAUTA, el: De cognom Cuyàs, l'home es coneixia amb aquest motiu perquè era matalasser i sempre anava amb la bossa i els pals a l'esquena, però a més també anava i venia amb el flabiol i la flauta.

Sembla que era músic, car a la casa, al carrer de sant Pere núm.10, fins no fa molts anys encara es conservaven les partitures que utilitzava.

MARXANT GRAS, el: Home alt i gros que sempre vestia una brusa negra i que tenia una botiga de roba en dos casals al carrer de Sant Pere nús. 1-3, i també anava pels pobles. Ara hi ha una carnisseria en aquesta casa. Després va estar-se al carrer de la Creueta.

MASSANA, cal: Cognom de la família d'aquesta propietat. Masia a la sortida del poble, ran de carretera.

MASSANA DE BAIX, cal: Casa del carrer Major núm. 122, la gent de la qual havien estat els masovers de cal Massana i en casar l'hereu compraren aquesta casa a baix al poble.

MASSIES, el: Fuster de mena baix que sembla que havia vingut de la casa de pagès coneguda per la Masia. S'estava a la casa del carrer Major núm. 55 anomenada cal Massies.

MATALASSER, cal: Casa del carrer Serrallet núm. 24, gent que eren matalassers d'ofici, que antigament també es conegué per cal Marió.

MATEU DE LES CABRES, el: Home que es deia Mateu i que també es coneixia com el Mateu de ca l'Esteve. Tenia un ramat de cabres i havia vingut de ca l'Esteve, pàgia de Sant Llorenç d'Hortons.

MENUT DE LA VIA, el: En Miquel Rafles, que era un home curt de talla i treballava a la brigada de la via. Es coneixia per cal Menut de la Via la casa del carrer Major núm. 13, on vivia.

MESTRES, cal: Casa del carrer Sant Antoni núm. 7. També coneguda per cal Joan de cal Gran.

MESTRET, cal: Casa del carrer Major núm. 94.

MET, en: Diminutiu de Jaume, que dóna nom de casa al carrer del Serrallet núm. 8.

METGE JOVER, cal: Casa del carrer de Sant Pere núm. 12, on s'estigué més endavant el Barber del Serralet, casa que també es conegué d'aquesta forma i ca l'Afaita Guitarres.

MILANS, cal: Casa del carrer Serralet núm. 61.

MÍLIA, ca la: Afèresi del nom de la dona de la casa del carrer del Serralet núm. 36.

MÍLIO, cal: L'home, que es deia Emili, també es coneixia pel Mílio de can Gimferrer, perquè venia de la casa de pagès de can Gimferrer del terme de Pierola i tenia un camionet. La casa del carrer Serralet núm. 46 és anomenada cal Mílio.

MIQUEL DEL PEDROSA, el: Era un pagès que s'estava a la casa del carrer de Sant Pere núm. 18.

MIQUEL FORNER, el: De nom Miquel Fuster, a casa seva havien estat forners.

MIQUEL FUSTER, cal: En Miquel Termes, que també era conegut com el Fuster Coix, s'estava a la casa del carrer de Sant Pere núm. 5.

MIQUELÓ, cal: Casa del carrer Major núm. 90. Diminutiu de Miquel.

MODISTA, ca la: Dona que feia de modista i va llogar la casa de can Valentí, que va anomenar-se temporalment d'aquesta forma mentre va estar-s'hi.

MOIXELL, cal: Casa del carrer Major núm. 48, on sembla que es dedicaven al negoci del cànem o lli per filar.

Potser de la seva activitat va néixer aquesta denominació. Casa també anomenada cal Concos.

MOIXELLET, cal: Casa del carrer Creueta núm. 7, on vivien dos germans solters, coneguts amb aquest motiu i que anaven a caçar ocells.

MURÀ, cal: Casa del carrer Major núm. 61. Sembla que prové de muralla.

MUSSONS, cal: La gent que varen anar a viure a la casa del carrer Creueta núm. 31 procedien de la masia de can Mussons, ara enrunada, vora els Hostalets.

NOFRE, can: Home que se'n deia de nom; l'Estable i l'Hostal de can Perera al carrer Major varen ser anomenats can Nofre quan els llogà.

NOI DE CAL CAPITÀ, el: Hereu de la casa de cal Capità, que era alt i s'estava en aquesta casa al carrer Major núm. 59.

NOI DE CAL SIÀ, el: Home que era descendent de cal Sià i s'estava a la casa del carrer del Serralet núm. 14, anomenada antigament cal Noi de cal Sià i que avui es coneix per ca l'Angeleta.

NOI DE CA LA TRESONA, el: També conegut com el Donzelletes.

NOI DE CAN VALLS, el: El fill del masover de can Valls, que era l'amo de cal Rossendo Boter, nom amb el qual també es coneixia la casa del carrer de Sant Pere núm. 8, que tanmateix tothom anomenava cal Noi de cal Valls.

NOI DE LA MERCÈ, el: En Josep Badia tenia el carro que carregava de caixes amb el gènere de la botiga de merceria i anava pels mercats.

De fet era el noi de la merceria, però se'l conegué amb aquesta forma abreujada mercè.

La botiga, que era al carrer Major núm. 43, s'anomenava cal Noi de la Mercè, lloc on hi havia els telèfons del poble.

NOIA, ca la: Dona que es deia Antònia Moia, el cognom de la qual s'acabà coneixent per la Noia i la casa al carrer Major núm. 158 ca la Noia.

OLIVA, ca l': Casa del carrer Major núm. 117. Es coneixia per l'Oliva l'home que s'hi estava, de cognom Clua, que feia de mosso a cal Met i anava amb el carro a fer tragines de pals de telèfons que es cuidava de repartir.

OLIVELL, ca l': Casa del carrer de Sant Antoni núm. 23, casa també coneguda per ca la Pura.

PALLISSA DEL MURÀ, la: Casa del carrer del Serrallet núm. 78, que feia servir l'Isidre del Murà.

Casalot per posar-hi la palla i les eines.

PANXA BLAU, el: Sereno amb veu de tenor, que també feia les funcions d'agutzil, enterramorts i campaner.

Era molt amic de la gresca i en més d'una ocasió els músics havien de plegar durant una festa perquè no es podien aguantar el riure amb les seves facècies, fent comèdia amb posats de la cara i la boca.

Quan cantava el temps fent de sereno deia: Alabado sea Dios, las doce han dado sereno, o nublado o lloviendo, encara que en una ocasió en què plovisquejava, ell ho digué clarament, plovisquejando. També conegut pel Sanf de cal Pau Marxant.

PARE NOSTRES, el: Home que sempre era dintre l'església, feia de campaner, sagristà i d'escolà.

Li deien Peret i també es coneixia pel Campaner.

PAU DE LA SILA, el: Fuster que es deia Pau Miquel i sembla que a la dona li deien la Sila. Casa del carrer Major núm. 107, anomenada cal Pau de la Sila.

PAU ESPARVERET, el: De nom Pau, aquest home era de ca l'Esparveret del mateix carrer. Motiu que dóna nom de casa a cal Pau Esparveret al carrer del Serrallet núm. 84.

PAU FUSTER, cal: Home que se'n deia, de Pau, i feia de fuster a la casa del carrer Major núm. 119.

PAU MARGARIT, cal: Nom i cognom de l'home que s'estava en aquesta casa del carrer Major núm. 146.

PAU MARXANT, cal: Casa del carrer de Sant Antoni núm. 15. Es deia Pau de nom i sembla que n'havia fet, de marxant.

PAU MOIXELLET, el: En Pau Perera, que era de cal Moixellet. S'estava al carrer de la Concepció núm. 9; de la casa, en deien cal Pau Moixellet.

PAU XACÓ, el: De nom Pau, home de cal Xacó que feia de ferrer.

En Pau Isart tenia la ferreria al carrer de la Creueta núm. 36 i vivia al carrer Major núm. 34, cal Pau Xacó.

PAUXIC, cal: Casa del carrer del Serralet núm. 56.

PAU XISCO, cal: Casa del carrer Major núm. 131 d'en Pau Llopart, que era de cal Xisco.

PAUET, cal: Diminutiu de l'home d'una família de Barcelona que venien a passar els estius a la casa del carrer Major núm. 83, cal Pauet.

PAULA, ca la: Dona que tenia una botiga de vetes-i-fils al carrer Major núm. 3, que es deia Paula i era família de ca l'Enterramorts, raó per la qual, encara que escadusserament, la gent també anomenava així la casa.

PEDROSETES, cal: La gent d'aquesta casa del carrer de la Creueta núm. 19 sembla que havien vingut de la Pedrosa, masia arruïnada; que adquiriria aquesta forma de diminutiu com a nom de casa i motiu de la seva gent.

PELA I CINCO, el: Havia estat sereno i tenia la veu prima, cosa que en cantar les hores molt de pressa li donava un dring i una interpretació diferent, sobretot quan deia 3/4 de 5, que semblava que digués: pela i cinc.

Es coneixia també per cal Pela i Cinc la casa on s'estava al carrer Major, casa coneguda igualment per ca la Roseta.

PEP DELS CAVALLS, el: Home també conegut com el Pepet de l'Estopa, era carreter i sempre tenia cavalls per al transport.
Treballava per al Fuster Nou i era de ca l'Estopa.

PEPET CARNISSER, el: En Josep Llopart ho era, de carnisser.

Botiga del carrer Major, cal Pepet Carnisser, encara que la botiga la gent l'anomeni cal Carnisser.

PEPET DE CA LA DOLORES, el: Casa coneguda per cal Pepet de ca la Dolores al carrer del Serralet núm. 80, abans anomenada ca la Dolores de can Massana i can Jepet de can Valls.

PEPET DE CA LA LAIETA, el: Home de nom Josep, fill de ca la Laieta del carrer del Serralet, que era casat amb la Lola de cal General.

PEPET DE L'ESTOPA, el: De nom Josep, home que era de ca l'Estopa i anà a viure al carrer de la Creueta núm. 13, que es coneixerà per ca l'Estopa i també per can Pep dels Cavalls.

PEPET DE LA FASSINA, el: Fill de can Mata, on hi havia una fassina de la qual tenien cura amb el seu germà Narcís.

PEPET VIANDÓ, el: En Josep Sabatè s'estava a can Viandó del carrer de Sant Antoni i va anar a viure a ca l'Esidret del carrer Major núm. 66. Casa que es conegué per cal Pepet Viandó.

PEPET XISCO, el: El Pepet Carnisser era de cal Xisco del carrer de Sant Antoni núm. 17 i això féu que també l'haguessin conegut d'aquesta forma.

PEPETA DELS GATS, la: Després de la Mília, a la casa del Serralet va anar-hi una altra dona que es deia Josepa i tenia tants gats com vulgueu.

PEPITA DE CAL XIQUETA, la: Noia que era filla de cal Xiqueta del carrer Major.

PEPITA ROSSA, la: La filla de cal Pau Fuster, que es coneixia per aquesta forma de diminutiu, era rossa, i es va casar amb el Ton de cal Sabiet.

PEPITO DE CA LA LLÚCIA, el: En Josep Claramunt, que ho era de ca la Llúcia i es casà amb la filla de cal Xic Ros.

S'estava al carrer Major núm. 162, que es coneix per cal Pepito de ca la Llúcia.

PERDIGUERO, cal: Casa del carrer Sant Antoni núm. 19. Coneguda després per cal Jaume de les Ulleres.

PERE LLEC, cal: Casa del carrer Major núm. 136. Motiu que es dóna a un home sense estudis.

PERE MARIANO, cal: L'home, que es deia Pere de nom, era de cal Mariano i s'estava a la casa del carrer del Serrallet núm. 58.

PERE XIC, el: Es deia Pere i era de mena petit; motiu que dóna nom de casa al carrer del Serrallet núm. 81.

PERERA, can: Casa situada al carrer Major nús. 56-58 En Joan Perera habità aquesta casa, la qual abans de la guerra civil canvià de propietari i, com que era molt gran, es destina a fonda i fou coneguda amb el nom de "Fonda Catalunya"
A can Perera s'havia exportat vi fins i tot a Amèrica, però tingueren un gran daltabaix amb la fil·loxera.

PERET BADIA, cal: Diminutiu d'en Pere Badia, que dóna el nom de casa al carrer del Serrallet núm. 41.

PERET CARRETER, el: De nom Pere i d'ofici carreter, aquest home va comprar la casa de can Gasol.

Es deia Pere Brossa, fill d'una casa on feien carros i de ferrer, ofici que exercia amb el seu germà, que se'l conegué també solament per l'ofici que tenia com el Carreter.

PERET SIÀ, el: En Pere Martí, que era fill de cal Sià i que s'estava a la casa del carrer de la Creueta núm. 38, cal Peret Sià, on ara hi ha un fuster i abans d'aquest home era el local-sala de ball de la societat Unió Masquefina; per això també anomenada la Sala del Serrallet.

PERET ESTOPA, el: En Pere Mestres era de ca l'Estopa.

La casa del carrer del Serrallet núm. 99, on vivia aquest home i la seva família, era coneguda per cal Peret Estopa i també ca l'Elvira, nom de la seva dona, casa que més tard anomenaran ca la Quimeta.

PERET SABATER, el: En Pere Cuyàs, lampista d'ofici que era fill de cal Sabater, Casa del carrer de sant Pere núm. 12, també coneguda com la Botiga del Peret Sabater.

PERET SASTRE, el: Diminutiu de Pere, home que era fill de cal Sastre.

PERICO, cal: Forma de Pere, nom de l'home de la casa del carrer del Serrallet núm. 81, que feia de paleta.

PEROTES, el: El Pere, que també era conegut com el Peret Carreter, era de mena baladrer i esverat, cosa que originà aquesta denominació despectiva. Ordinari d'ofici, sempre anava carregat de farcells.

PINAL, cal: Era un dels dos casals del carrer de la Creueta. La gent que s'hi estava venien de la casa del Pinal dels Hostalets.

PINTOR, cal: Pintor de parets d'ofici, al carrer del Serralet núm. 81. Casa abans coneguda per cal Pere Xic.

PISTOLES, el: Home que sempre anava molt ben vestit i diuen que volia "aparentar" no tenir "quartos". Això feia exclamar: Sembla el Pistoles!

PLATS-I-OLLES, cal: Botiga de terrissa al carrer Major núm. 19.

POLLO, el: Motiu amb el qual es coneixia un jove del poble.

PONET, cal: Casa del carrer Major núm. 102.

PORCATER, cal: Coneixem d'aquesta forma la casa situada al núm. 156 del carrer Major on s'estava l'home que es cuidava de les corts de porcs de cal Massana, el qual en deixar la feina se'n va anar del poble.

PREMSA DE CAL PEDROSETES, la: Magatzem de cal Pedrosetes al carrer de la Creueta núm. 22, on anaven els pagesos a premsar el vi.

PREMSA DEL CORDER BORNÍ, la: Casa del carrer Major núm. 28. A la cantonada rodona, hi tenia la premsa i aprofitava l'edifici per posar-hi el carro; era situat a l'altre costat del carrer de cal Corder Borní.

PREMSA DEL FILFERRO, la: Casalot on hi havia premses i hom premsava la brisa. Casa del carrer del Serralet núm. 97, també coneguda per cal Peret Estopa.

PUIG, cal: En Josep Puig (en Jepet del Puig) era d'aquesta casa, cognom de la família que dona nom de casa al carrer Major núm. 39.

PUJADES, cal: Casa situada al carrer de Montserrat núm. 7; tenien l'estable i el celler a les cases veïnes, nom amb el qual eren també conegudes i anomenades. Gent que havien vingut de la masia de can Pujades, tocant el terme dels Hostalets.

PURA, ca la: La Pura Carreres va anar a viure a la casa coneguda abans per ca l'Olivell.

QUADRA DE CAN PERERA, la: En Joan Perera tenia tot de cases dedicades a diferents activitats, cadascuna de les quals anomenaven de forma diferent. Així en aquesta del carrer Major núm. 40 perquè era l'estable on tancaven els animals, a sobre hi havia l'escola de nois; on més tard en Jaume Ferrer posà la ferreria.

QUELET, cal: Diminutiu que dona el nom de casa, situada al carrer Major núm. 23, que després es coneix per cal Manel de can Torres.

QUELÓ, cal: Forma afectosa, sembla derivada de Miquel, que dona nom de casa al carrer del Serralet núm. 27, cal Queló.

QUIMET DE L'ESTACIÓ, el: En Joaquim Sáenz de Pablo, el pare del qual era el cap de

l'estació, en casar-se va anar a viure en una casa del carrer Major núm. 50 que va ser anomenada cal Quimet de l'Estació.

QUIMETA, ca la: Diminutiu del nom de la dona de la casa del carrer del Serralet núm. 99, abans anomenada cal Peret Estopa i també ca l'Elvira.

RAFEL, cal: Casa situada al carrer Major núm. 33, on s'estava en Rafel Benet, abans coneguda per cal Tiuco.

RAJOLER, cal: En aquesta casa, s'hi havien estat els Massana, que havien tingut un forn d'obra, de teules, rajols i totxos sota el camp de futbol; abans n'havien dit ca l'Agneta.

RAMON, cal: Casa també coneguda amb el diminutiu cal Ramonet, amb el qual era conegut en Ramon Serra, que hi tenia una botiga de queviures: al núm. 80 del carrer Major.

RAMON GROS, el: Se'n deia, de Ramon; ho era, de gros, i feia de carreter. Portava els carros de l'enterraments, els del Corder i també anava pel poble amb una senalla amb cacauets, xufles i caramels.

S'estava al carrer Major núm. 128, casa que en deien a cal Ramon Gros, que després de mort i quedar-hi la dona sola s'anomenà ca la Felipa.

RAMONET, cal: Casa situada al carrer Major núm. 98, coneguda amb el diminutiu, però també anomenada cal Cagaiet.

També era conegut amb aquest diminutiu en Ramon Serra, de cal Ramon.

RAMON PASTOR, el: En Ramon Ribalt, que tenia un ramat de cabres i feia de pastor. Cal Ramon Pastor és la casa del carrer de Montserrat núm. 11

RÍTUL, cal: Casa del carrer del Serralet núm. 66.

ROC, el: En Jaume Sabater, que tenia un ramat de cabres i sempre portava un roc per tirar als animals.

Coneixem per cal Roc la casa del carrer Major núm. 123.

ROGET, cal: Casa del carrer Major núm. 127.

ROIG BONASTRE, el: Sembla que ho era, de roig, encara que no em saben dir prou si és que ho era de cara o de pèl.

Bonastre, cognom de la família de la casa del carrer Major núm. 118.

ROS DEL SIÀ, el: Home descendent de cal Sià, que era ros de mena. Trobem cal Ros del Sià al carrer del Serralet núm. 16.

ROS MAIOL, cal: Casa situada al carrer Major núm. 64, que estava dividida, utilitzant els baixos el Fuster Nou i el metge, el Dr. Bruna s'estava al pis.

ROSER, ca la: Casa situada al carrer de la Creueta núm. 11 la dona de la qual se'n deia de nom, casa també coneguda per cal Manel de can Valls. El Manel i la Roser eren un matrimoni.

ROSER DE CAL BARBER, la: Es deia Roser de nom i era la filla del barber del Serralet.

ROSETA, ca la: Casa del carrer Major núm. 72. Diminutiu del nom de la dona, Rosa. Casa també anomenada cal Pela i Cinc.

ROSIC, cal: Casa d'en Rosic, que feia de fuster, situada al carrer de la Creueta núm. 28.

ROSSENDO, cal: El Rossendo, que era fuster i se'n deia de nom, feia bótes i bocois. Casa del carrer de Sant Pere núm. 8, també anomenada cal Rossendo Boter i sobretot cal Noi de can Valls.

ROSSITA DE CAL BO, la: De nom Rosa, era la noia de cal Claudio, que va casar-se amb l'Ivo Galés del carrer del Serralet.

ROVIRA, cal: Casa del carrer Serralet núm. 90. Cognom de la família.

SABATER, cal: Casa situada al carrer Sant Pere núm. 10, on feien sabates per encàrrec, anomenada antigament cal Marxant de la Flauta.

També es coneixia per cal Sabater una casa del carrer de la Creueta núm.25, on hi havia un ataconador, que ara reparteix el correu del poble.

SABI, cal: Casa del carrer Sant Antoni núm. 9, que es coneix amb el cognom de la família Sabi.

SABI GRAN, el: El Joan Sabi, que era el noi gran de cal Sabi.

SABI XIC, el: Conegut amb aquest motiu el petit de cal Sabi, que va anar a viure a cal Martín del carrer del Serralet 2-4; la casa és coneguda des d'aleshores per cal Sabi Xic.

SABIET, el: Diminutiu del cognom del Josep Sabi que era fill de cal Sabi. Cal Sabiet és la casa del carrer Major núm. 51.

SACRISTÀ, el: Home que venia d'una casa dels Hostalets anomenada cal Sacristà i era el farmacèutic del poble.

SALA DEL SERRALET, la: Sala de ball de la Societat Unió Masquefensa. Casa del carrer de la Creueta núms. 42 i 44.

SALMERÓN, el: Home molt aficionat a la política i simpatitzant d'aquell polític. La casa coneguda per cal Salmerón i també per ca l'Esparveret la trobem situada al carrer del Serralet núm.30.

SALVADOR, cal: Casa d'en Salvador Bonastre al carrer Sant Pere núms. 20 i 22, on tenia carnisseria i ara hi ha un supermercat.

SANÍ DE CAL PAU MARXANT, el: Es deia Sadurní aquest home, que era de cal Pau Marxant, també conegut com el Panxa Blau.

SANÍ DE CA LA NOIA, el: Home de nom Sadurní que es va casar amb la Treseta de ca la Noia i va anar a viure en aquesta casa. Curiosa forma de contracció del nom Sadurní, que també veiem en altres cases del poble.

SANÍ DEL QUEMPIS, el: Aquest home, que es deia Sadurní de nom, va pertànyer en fer el servei a un batalló de gala, on anaven cofats amb una gorra anomenada quempis. Ell, això, ho explicava, i així se'l conegué. Coneixem la casa on s'estava al carrer Major núm. 140 per can Saní del Quempis.

Casa també coneguda per cal Sanines.

SANINES, la: Dona de cal Saní del Quempis, que també dóna la forma de nom de casa, en masculí tanmateix, cal Sanines.

SANU, cal: Casa del carrer Major núm. 96. Més tard coneguda per cal Trics.

SASTRE, cal: Casa del carrer Major núm. 77.

SATROT, cal: Aquesta casa del carrer de la Creueta núm. 23 havia estat una botiga on venien gerros i gerrets, i de la forma despectiva gerrot, que en aquest país també en diuen satrot, va néixer el nom de casa i el motiu.

SENYORET, el: Home de maneres fines, motiu que dóna nom de casa al carrer del Serralet núms. 35 i 37, cal Senyoret, ara coneguda per ca la Julita.

SERAFINO, cal: Casa del carrer Major núm. 112.

SERENO, cal: Casa situada al carrer de Sant Antoni núm. 21.

SET VEUS, el: Home que quan enraonava li canviava la veu de to contínuament. Es coneix per cal Set Veus la casa del carrer Major núm. 138.

SABINA, ca la: Sembla que aquest nom de la casa del carrer Major núm. 21 prové d'una dona que se'n deia.

SIÀ, cal: Nom de casa que trobem al carrer del Serralet núms. 38-40, a les cases anomenades també les cases del Peret Carreter.

Encara que hom pensi en una afèresi de nom propi en analitzar aquest nom, i per tant caldria posar-hi Cià, no se'n sap l'origen i al poble hi ha la tradició d'escriure'l amb s.

SILVESTRE, cal: Casa del carrer Concepció núm. 5.

SOLEDAD, ca la: Casa situada al carrer del Serrallet núm. 56, que havia estat coneguda per can Pau Xic. Aquesta gent s'afillaren una nena de nom Soledad; en quedar-se sola, la casa acabà essent coneguda amb el seu nom.

SORD GASOL, cal: Casa situada al carrer de la Creueta núm. 46.

SORDA, ca la: Casa del carrer Major núm. 144, també coneguda per ca la Celestina, perquè la dona que hi vivia se'n deia de nom i ho era, de sorda.

SOTERES, cal: Vingueren a viure a Masquefa, al carrer Major, gent procedent de cal Soterès dels Hostalets, els quals més tard passaren a la casa del mateix carrer núm. 69.

L'antiga casa on s'havien estat es conegué des d'aleshores per la Casa Vella del Soterès, o cal Soterès Vell.

TABOLA, cal: Coneixem per cal Tabola la casa del carrer del Serralet núms. 57 i 59. Un avantpassat d'aquesta família era persona de mena cantaire sempre disposat a fer barrila, i en una cançó de gresca feia referència insistentment a fer tabola.

El qui construí aquesta casa al Serrallet per casar-se va venir de la Casa Nova d'Esparriguera.

TABOLES, les: Les noies de cal Tabola del Serralet se les coneixia per les Taboles.

TALLAVENT, el: Home que tenia un taller de bicicletes de lloguer al carrer Major núm. 106. Deien que era un esventat; però ell, que en feia de tots colors, en una ocasió, venint de Piera sense rodes, explicava que havia posat el cotxe sobre els rails del tren i havia vingut tallant el vent.

En una altra ocasió que anaren a Barcelona amb un Ford tipus T i se li rebentaren les rodes, les anava omplint de fanals fins a arribar-hi. Expliquen que varen trigar tres dies. La casa del Tallavent la va comprar el Venturet, nom amb el qual també se la coneix.

TAULÍS, cal: Casa del carrer de la Creueta núm. 29, Els de cal Taulís vingueren de Premià i sembla que ja els ho deien.

TÈRCIO, el: Motiu que posaren a un noi per les seves nombroses trapelleries, encara que de gran fou conegut com el Joan de ca la Noia.

TINET, cal: Forma derivada del nom d'home Martí, casa del carrer Major núm. 134.

TITÓ, el: Home molt petit, que començaren a anomenar petitó de forma afectuosa per acabar fent-ho més curt. S'estava a la casa del carrer del Serralet núm. 52, cal Titó.

TIUCO, el: Motiu que dóna nom de casa al carrer Major, cal Tiuco, després coneguda per can Rafel.

TOMÀS, cal: L'home de la casa del carrer Major núm. 38, se'n deia de nom.

TON, cal: Home que es deia Antoni i era de cal Satrot. La seva casa del carrer del Serralet núm. 44 era anomenada cal Ton.

TON DE CA L'ANYÈ, el: L'Antoni que era de ca l'Anyè i s'estava a can Tomàs perquè va casar-se amb la filla d'aquesta casa.

TON DE CAL SABIET, el: De nom Antoni, era fill de cal Sabiet.

TONET SATROT, el: L'Antoni, que era de cal Satrot i el pare del popular Ramonet.

TONET SORD, el: També anomenat el Tonet del Sord, era de cal Cairot i tenia una casa que es coneixia pel Casal del Tonet Sord, celler. Es deia Antoni i sembla que tenia aquest defecte físic.

TORRE DEL DENTISTA, la: Casa del carrer de la Creueta núm. 3 coneguda per la Torre dels Lleons, que en ser comprada per un dentista, que hi exercia la seva professió i era l'únic del poble, es conegué des d'aleshores d'aquesta forma.

TORRE DEL LAIANO, la: Casa-torre que es construí el Laiano al carrer de Sant Antoni núm. 8.

TORRE DELS LLEONS, la: Aquesta casa, va fer-se-la un home de Barcelona amb un tancat enreixat.

Hi anaven poc i al pati, ple d'herbes i brut, la gent hi llençava brossa.

Quan venia aquest home s'enrabiava i deia que semblava un poble de lleons en trobar-ho brut.

Entre les seves exclamacions i la reixa que tenia varen acabar anomenant-la la Torre dels Lleons, al carrer de la Creueta núm. 33, casa que més tard es coneixerà per la Torre del Dentista.

TORRETES, cal: Casa del carrer de la Creueta núm. 27, on hi havia les llevadores del poble, que eren mare i filla.

Antigament es dedicaven a fer torretes de terrissa.

TORRONER, cal: Casa del carrer Major núm. 41, on havien fet torrons.

TRESETA DE CA LA NOIA, la: Diminutiu afectuós de Teresa, dona de ca la Noia.

TRESONA, ca la: Forma afectuosa del nom de dona. Casa del carrer de Sant Pere núm. 18.

TRICS, cal: Casa del carrer Major núm. 152, abans coneguda per cal Sano.

TRULL DE CAN PERERA, el: Casa del carrer Major núm. 46. També coneguda per cal Nofre.

VADOR, cal: Casa d'en Salvador Batlle, que era de la Beguda Baixa, al carrer Major núm. 132.

VADOR DE CAN MARCET, el: De nom Salvador, aquest home tenia la casa al veral de can Marcet als Hostalets.

VADOR VERDUMS, el: Home que es deia Salvador i petit de mena. S'estava en una casa del carrer del Serralet núm. 65

VALENTÍ, cal: Casa d'en Valentí Sabater del carrer Major núm. 27. Casa també coneguda per ca la Modista.

VEÍ, cal: Casa del carrer Major núm. 113. L'home d'aquesta casa havia vingut procedent d'una masia coneguda per cal Veí.

VENTURA, ca la: Casa d'en Ventura Ollé del carrer Major núm. 86 que és coneguda amb el nom de la Carnisseria de la Plaça.

VENTURET, cal: Diminutiu d'en Ventura Pujades que dona el nom de casa al carrer Major núm. 106.

VERDUMS, cal: Casa situada al carrer del Serralet núm. 64.

VIANDÓ, cal: Casa del carrer de Sant Antoni núm. 17.

VICENÇ SIÀ, el: De nom Vicenç, aquest home era fill de cal Sià i s'estava a la casa del carrer del Serralet nùms. 68-70, coneguda per cal Vicenç Sià.

VINYALS, cal: Diuen que era la casa més antiga del poble. Pagesia amb abundància de terres. En passar-hi el camí es va anar allargant el carrer per dintre la propietat. Després de la guerra fou enderrocada i als anys quaranta en el seu solar hi fou construït l'Ajuntament, al carrer Major nùms.91-97

VIOLÍ, cal: Casa situada al carrer de la Creueta núm. 17, ara anomenada ca l'Àngel Fuster.

VIUDA, ca la: Casa situada al carrer Major núm.54, on abans hi havia el forn de can Perera. L'Antònia Puig, que era de can Met, hi va anar a viure després de quedar-se vídua.

XACÓ, cal: Casa del carrer de la Creueta núm. 9.

XENT, cal: Sembla que prové de la deformació del nom Rossend- Send- Xent. Forma que dóna aquest nom de casa al carrer del Serralet núm. 10.

XIC BORREGUER, el: Es coneixia d'aquesta forma el noi petit de cal Borreguer. Cal Xic Borreguer és la casa del carrer de la Concepció núm. 17.

XIC DEL ROS, cal: Casa situada al carrer de la Concepció núms. 11-13. L'home ho era, de xic i ros.

XIC SABIET, el: En Josep Sabi era el petit de cal Sabiet. Coneixem la casa situada al carrer Major núm. 14 per cal Xic Sabiet.

XIC VIOLÍ, el: S'hi coneixia en Pau Matas, que era el petit de cal Violí i la casa on s'estava al carrer de la Concepció núm. 7, cal Xic Violí.

XIQUETA, cal: Casa del carrer Major núm. 17, on hi havia una dona molt petita.

XIRIVIT, el: Barber que coneixien d'aquesta forma perquè sempre volia aparentar més del que podia, s'estava en una casa del carrer Major núm. 79, anomenada cal Xirivit.

Gent que varen marxar a l'Argentina.

XISCO, el: Forma del nom "Francisco" d'en Francesc Llopart, que dóna nom de casa al carrer de Sant Antoni núm. 5 cal Xisco.

XURRIU, el: L'home conegut com el Xurriu era carreter, i el motiu, que més tard donarà nom de casa al carrer del Serralet núm. 19, cal Xurriu, té a veure amb la utilització de les xurriaques.

XIXARRA, el: Home petit de mena i amic de ficar-se sempre en conversa, on era molt difícil posar basa quan xerrava. Així li tragueren en xixarra. Vivia a la casa del carrer del Serralet que coneixem per ca la Laieta.

Aquest és un país de vi i la Xixarra és el nom amb què es denomina el cadell d'una premsa de raïms quan salta d'un forat a l'altre contínuament.

XURXIL, el: També anomenat l'Esidret, sempre anava amb un cigar a la boca i la gent va voler veure-li una semblança amb l'estadista anglès Churchill.

ELS LLIGAMS DE BESCARAN AMB LES VALLS D'ANDORRA

Rosalia PANTEBRE i TRASFI

Bescaran ha mantingut lligams amb les Valls d'Andorra des de temps immemorials; nombrosos bescaranencs s'han fincat a Andorra al llarg de moltes generacions i uns quants andorrans també han establert llur vida a Bescaran.

El llibre BESCARAN registra aquests moviments en els capítols de les cases següents:

ALBÓS: Mariagna PICART (1729-?) i Rosa PICART (1731-?) d'Encamp, foren successivament mestresses a Ca l'Albós.

Josepa Fiter (1770-?) de Les Caldes, fou la mestressa següent.

Posteriorment, un home de Ca l'Albós es casà a Cal Vidal, d'Engordany.

BATALLA: L'hereu Batalla esposà l'any 1921 Rosa ROS, de Cal Martí, d'Anyós; una dita deia: "D'Andorra, ni vaca ni dona".

S'hi conta una anècdota del "Montanya" d'Escaldes (pare d'Estanislau Sangrà). Bonaventura Batalla expressa un record: "Abans de la guerra, els andorrans baixaven a comprar a La Seu. Llavors, a Sant Julià hi havia tres botigues, tres més a Andorra la Vella, alguna a Escaldes i tres més a Encamp".

CABORREU: Josep CASALS (1871-?) es mullerà amb Filomena ALBÓS, de Cal Tarat d'Engordany, i fundaren Cal Cabo a Engordany.

CARAGOL: "El boig de Bescaran" era el Martí (1897-?) de Cal Caragol. En els relats que parlen d'ell, s'hi esmenta la "Boneta" d'Aixirivall i també s'hi diu per què Martí colgà la imatge de Ntra. Sra. de Meritxell en un tarter.

CARAGOLET: Rosa PAL (1795-1883) era de Sispony. La seva filla Josepa PANTEBRE fou mestressa de Cal Colauet, de Sant Julià de Lòria, a partir de 1863.

CAUBET: Cal Gendret, d'Aubinyà, donà la seva Maria (1870-1926) a Cal Caubet i el seu fill hereu escollí per muller la Maria POL, d'Aixirivall (de Cal Masoveró?).

Maria PAL CAUBET, l'any 1906, anà per mestressa a Ca l'Estevet, d'Andorra la Vella.

COLILLA: Maria MIRÓ (1909-) fa anys que resideix a Andorra; ja hi anava de joveneta tot burlant la vigilància dels carrabiners que muntaven guàrdia a Bescaran...

GENÍS: Marieta ALBÓS (1874-?) es casà a Cal Feliu, d'Escaldes.

A Dolors ALBÓS (1876-1969) li donaren per home l'hereu de Cal Marió, d'Engordany.

Concepció ALBÓS de XIROY (1880-?) visqué a Encamp.

Paula ALBÓS (1883-?) prengué per marit l'Antoni de Cal Guisal, d'Aixirivall. Una filla seva es casà a Cal Requena, d'Escaldes.

Serafina, neboda de totes aquestes germanes Albós, fou una brodadora excel·lent; residí a Engolasters.

Josep ALBÓS (1910-?), hotelier a Soldeu, propietari a Escaldes, ha deixat un grat record del seu esperit obert i del seu caràcter bondadós.

Joan ALBÓS (1927-) s'ha quedat a Sant Julià i la seva neboda Montserrat es troba prou bé a Andorra.

JOSEP: Pere MARTELL (1856-1906) habità Cal Juverri, de Juverri.

LLETÓ: Pere SERRA (1874-1943) es casà a Cal Quelo, d'Engordany, amb Carme SANSÀ GUITART (?-1962).

Francesc MOLINÉ SERRA (1909-) visqué a Mallorca i el seu fill Josep instal·là les Caves Mallorca a Andorra la Vella.

LLORENÇ: dos germans ATXER MARTELL es fincaren a Aixirivall: a Cal Martí i a Cal Bonetó. La generació següent, de Bescaran, s'endugué la laurediana Francesca GASPÀ (1801-1865) a governar Cal Llorenç.

L'intercanvi amb Sant Julià no s'acabà pas aquí... Finalment, l'hereu de Cal Llorenç s'hi establí per sempre amb tota la seva família.

Al capítol de Cal Llorenç s'hi conta una anècdota del "Cremat", d'Anyós.

Matilde PANTEBRE (1915-) esposà l'Antoni RIBOT, de Cal Guillem, de Bixessarri.

MARTELL: Aurora ROGER PUIGDEMASA, descendent de Cal Martell, viu a Sant Julià.

MATEU: L'Angeleta (1905-1991) de Cal Poblador, de Certés, s'instal·là a Cal Mateu i visqué molts anys a Bescaran.

La seva fillastra Adelaida VILA (1918-1993) passà bona part de la seva vida a Escaldes, fent de perruquera.

El seu fill Miquel (1928-) escollí Sant Julià de Lòria com a residència.

PAGÈS: Sabíeu que Marcel·lí LLEVET (1911-1985) fou qui muntà les pilones de la ràdio, a Andorra? Empresa difícil i perillosa que ningú més no volgué intentar.

La seva germana Nativitat (1922-) s'apostentà a Santa Coloma amb la família.

PANTERRE: Anton PANTEBRE GENÍS (1779-1824) detestava la guerra i es quedà a Andorra. Fundà Cal Pantebre al Puialt, d'Andorra la Vella, i d'ell descendeixen la gran majoria dels qui porten aquest cognom, avui, a Andorra.

PELAT: Pere CASALS (1896-1981) es mullerà amb la Ventureta de Cal Quelo, d'Engordany, filla del bescaranenc Peret del Lletó.

PEREMIR: La Ventureta (1840-1909) es col·locà a Cal Bordoll, d'Aós de Civís, i donà llum a nombrosos descendents, els quals, ara, tenen fills, néts i besnéts a Sant Julià.

La Paula (1842-1930) trobà lloc a Cal Ricard, d'Arcavell i d'ella eixí la Dolors via Cal Poblaor, d'Arinsal.

El Joan (1851-1924) es mullerà a Cal Lluís, d'Aós. Té representants a Sant Julià, a Escaldes i a Andorra.

QUEREDÀ: Rosa CASES (1929-) té i porta l'Hotel La Pubilla, d'Escaldes-Engordany. La seva neboda Consol treballa en una escola andorranca.

RAULER: Josep CAUBET (1947-), amb la dona, la nena i els bessons, viu a Santa Coloma.

RECTORIA: Mn. Antoni CALVET ARMENGOL (1844-1895) era nadiu d'Andorra la Vella.

Mn. Jacint PALMITJAVILA DUEDRA (1884-1952) provenia de Cal Som, de Canillo, i fou un home "xerrant"; tenia frases pintoresques que han perdurat.

Mn. FREDERIC BABI PINÓS (1899-1941) era de Cal Babot, d'Ordino; visqué uns anys a Bescaran, amb el seu pare i una germana. Li retreuen una rigidesa excessiva.

RITA: Pere CODINA (1901-), de petit, ja era enviat a prendre banys d'aigua calenta, a Escaldes, i a beure aigua pudent sulfurosa. Ara hi estiuja cada any.

SAY: Concepció Parramon (1899-1980) deixà Aubinyà en benefici de Bescaran i la seva cunyada de Cal Say, l'Antònia CAUBA (1898-?), es casà a Bescaran l'any 1922 per a esdevenir senyora de Cal Gendret, d'Aubinyà.

Dolors CAUBA (1902-?) es maridà a Cal Palés, de L'Aldosa de La Maçana.

Cal Say estava emparentada amb Cal Toni Vila, de Sant Julià, i també amb una casa dels Plans, de Canillo.

SECRETARI: Dolors TOR (1882-1943) es quedà per núpcies a Cal Cintet, de Sispony.

SOLDEVILA: Francesc CORNELLÀ (1803-1865) era del Mas del Noguer, d'Escaldes.

TON: Antoni MENTRUIT (1950-) i la seva família viuen a Sant Julià de Lòria.

VIVES: Els germans Josèp MENTRUIT (1915-) i Pere MENTRUIT (1917-) van triar Encamp, per viure-hi en cases veïnes; tan gran com és lo món!

XUMEU: Teresa TOR CASALS (1878-?) l'any 1905 va esposar Jaume MARFANY CASSANY (1875-?) veí d'Escaldes, hereu de Ca l'Andreu de Borrega.

Resum d'algunes cases andorranes que han tingut o tenen actualment parentiu amb llars de Bescaran:

De Canillo: Cal Som.

D'Encamp: Cal Picart.

De La Maçana: Cal Baytà (des de fa temps desapareguda).

De Sispony: Cal Querol, Cal Toni Riba, Ca l'Armengol, Cal Cintet.

De L'Aldosa de La Maçana: Cal Palés.

D'Anyós: Cal Martí.

D'Andorra la Vella: Ca l'Estevet.

Del Puialt d'Andorra la Vella: Cal Pantebre.

D'Engordany: Cal Tarrat, Cal Cabo, Cal Marió, Cal Quelo, Cal Diumenge, Cal Vidal.

D'Escaldes: El Mas del Noguer, Ca l'Andreu de Borrega, Cal Feliu, Cal Requena.

De Sant Julià: Cal Colauet.

D'Aixirivall: Cal Guisal, Cal Bonetó, Cal Martí, Cal Masoveró.

D'Aubinyà: Cal Gendret.

De Bixessarri: Cal Guillem.

De Juverri: Cal Juverri.

D'Ordino: Cal Babot.

D'aquí ve que gent gran de Bescaran encara servi el record de la vella Andorra de principis del segle XX.

Cap al 1916, cada persona que passava la palanca de peatge per tal d'entrar a Escaldes havia de cotitzar cinc cèntims.

A Sant Julià venien olles i cocotes de ferro colat que els pobletans de l'Alt Urgell adquirien al qui les hi feia arribar, havent-les passades per la muntanya.

Durant la guerra, els homes i dones de l'Alt Urgell compraven a Andorra diferents articles que no trobaven enlloc més: sucre, cafè, etc. Fins i tot pa.

Un home de Cal Trist Ric, d'Escaldes, feia neules i les anava a vendre per les festes majors dels pobles. Moltes persones se'n recorden, d'ell i de la seva gran capsua vermella en forma de tambor.

BIBLIOGRAFIA

Jordi BOLÒS I MASCLANS, Josep MORAN I OCERINJAUREGUI, *Repertori d'antropònims catalans (RAC) I*, Repertoris de la Secció Filològica II, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 1994, 760 pàgs.

Finalment, després d'una gestació molt llarga i complexa, ha aparegut aquest repertori d'antropònims catalans anteriors a l'any 1000 en el qual van començar a treballar els seus dos autors l'any 1979.

D'entrada cal destacar la feina feixuga i poc lluïda que hi ha darrera d'una obra d'aquesta naturalesa; en aquest sentit, si tenim en compte la nombrosa documentació buidada i la quantitat d'antropònims amb els quals han hagut de treballar (en un primer moment gairebé 40 mil i, finalment, després de la reducció de les formes idèntiques, més de 13 mil), podrem entendre la durada del procés de realització d'aquest repertori. La tasca manual inicial, però, ha estat completada en els processos d'ordenació del material per mitjà d'un tractament informàtic, la qual cosa resulta imprescindible en un treball tan voluminós i on cal tenir en compte la complexitat específica dels noms propis de persona (variacions gràfiques d'un mateix nom, formes difícils de classificar, etc.); així mateix, el suport informàtic no sols facilita la realització de les tasques més mecàniques, sinó que -sobretot- ha de permetre completar posteriorment la informació aplegada a partir de nova documentació.

Aquest repertori -com indiquen els autors als seus corresponents apartats introductoris- té l'origen en la riquesa antroponímica de la documentació antiga catalana i el seu interès afecta tant el camp de la lingüística com el de la història. D'aquesta manera, combina l'especialització de dos autors de branques diferents, fet molt important en una ciència marcadament interdisciplinària com és l'onomàstica.

Des del punt de vista del contingut, es tracta d'un recull rigorós dels noms propis de persona de l'època carolíngia (entre l'any 791 i el 999) que es basa en la informació que prové tant de textos editats com de documents no publicats.

Els antropònims recopilats han estat ordenats en la seva forma documentada sota un cap de grup, el qual -com tots els noms que hi apareixen- correspon a formes gràfiques que trobem en els textos, per la qual cosa no hi ha cap forma reconstruïda o hipotètica; en aquest sentit, aquesta ordenació té un caràcter funcional i ha defugit la possibilitat de partir d'una lematització que només es podria fer amb una certa garantia si existissin reculls de les mateixes característiques de les altres llengües romàniques.

En els treballs introductoris respectius, els dos autors expliquen l'objectiu del treball i hi desenvolupen alguns aspectes històrics i lingüístics, fet que serveix com a mostra de les possibilitats d'aprofitament de la informació d'aquest repertori.

En el primer, Jordi Bolòs repassa diversos aspectes històrics a partir de dos eixos: l'origen de la població de Catalunya i les migracions dels segles anteriors a l'any 1000. Aquest apartat li permet exposar diverses teories sobre la població i les migracions, algunes de les quals serveixen per a confirmar o rebatre hipòtesis anteriors.

Concretament, Jordi Bolòs hi analitza, en primer lloc, la població pagesa -fet habitualment difícil de documentar- d'una dotzena de pobles i d'alguns territoris com la Vall de Sant Joan de les Abadesses o la Cerdanya, i també hi tracta de manera detallada les relacions amb Occitània i les migracions d'hispanos.

Finalment, hi exposa unes conclusions entre les quals cal destacar la confirmació de l'existència d'un conjunt de noms estès per tot el territori -el que els autors anomenen "fons comú"- i, de manera oposada, la coexistència de noms específics d'algunes àrees geogràfiques (per exemple, *flavio* a la costa o *Aster* a la zona pirinenca) o d'altres que indiquen una relació estreta entre diversos territoris (*Leonardo* o *Savilde*, per exemple, són noms que assenyalen la connexió entre el Rosselló i Occitània).

Així mateix, també confirma que hi va haver una immigració important de gent d'Occitània; que es va donar un cert aïllament d'algunes zones del Pirineu com la Ribagorça o el Pallars; que les relacions al llarg de la costa eren molt fortes; i que els noms d'origen germànic són majoritaris, però que no tenen una distribució uniforme (concretament la majoria són noms gòtics -alguns dels quals només trobem a Catalunya (*Adala*, *Ugua*) o formats a Catalunya (*Chixila*)-, mentre que els fràncics són minoritaris).

En aquest mateix sentit, Josep Moran en el treball introductor de caràcter lingüístic també fa referència al valor de la informació d'aquest treball per confirmar aspectes ja coneguts (el predomini de l'antroponímia germànica) i per ajudar a solucionar aspectes foscos de treballs anteriors com el de P. Aebischer ("Essai sur l'ononastique catalane du IXe au XIIe siècle", Barcelona, IEC, 1928).

En l'estudi lingüístic, J. Moran repassa diversos aspectes entre els quals és interessant remarcar la documentació de noms romànics compostos que no tenen solament una significació de tipus espiritual (*Sperandeus* o *Bonusfilius*), sinó que també es refereixen a qualitats físiques o de caràcter connotat (*Caçapocs* o *Bonamoça*) i l'existència de noms expressius (diminutius i derivats diversos) com els compostos amb el sufix -ellus (*Maurellus*, *Prunella*).

Aquest repertori també confirma l'ús de noms únics -amb poques excepcions- fins al s. X i l'antiguitat d'alguns canvis fonètics -com el pas d'AU>o (*Oriolus*<AURIOLUS) o d'AI>e (*Viaterus*<VIATARIUS).

Així mateix, cal esmentar el tractament mesurat que es dona a l'aparició d'un *Cathalani* l'any 917 (si bé es troba en una còpia tardana).

Des del punt de vista de les aportacions científiques d'aquest treball, cal esmentar la convicció d'ambdós autors sobre el fet que la migració provinent del Lluenguadoc i de la Provença va ser més important del que s'ha considerat tradicionalment.

Des del punt de vista estrictament pràctic, el repertori es troba ordenat alfabèticament a partir dels caps de grup; a sota de cada grup hi ha una llista amb totes les variants gràfiques de cada antropònim; i, finalment, distribuïdes en columna, hi ha totes les ocurrences ordenades cronològicament amb informació de l'any, de l'àrea geogràfica, de la font documental, de l'actuació en el document (comprador, testimoni, etc.), de la procedència o càrrec (jueu, musulmà, bisbe, veguer, etc.) i, al darrere, la forma que hi apareix documentada.

A continuació del repertori pròpiament dit, hi ha una llista amb la freqüència d'aparició dels antropònims que conté el nombre d'ocurrences i el percentatge que representa respecte del total.

El treball es clou amb un índex molt pràctic on trobem totes les formes gràfiques diferents, les quals remetent al cap de grup a partir del qual podrem trobar tota la informació. Pel seu caràcter tècnic i especialitzat, aquest repertori difícilment obtindrà el reconeixement que mereix en la premsa ordinària; això no obstant, hem de remarcar que la seva publicació ha estat celebrada pel món de la romanística: d'una banda, hem de tenir en compte que aquest treball depassa l'àmbit específicament català, ja que aporta informació que també és important per a les altres llengües neolatinas i, d'altra banda, hem d'assenyalar l'excepcionalitat d'aquest repertori, car no hi ha cap altre treball d'aquestes característiques en les altres llengües romàniques.

Malgrat les limitacions materials del repertori (els autors mateixos assenyalen la possibilitat d'alguna errada relacionada amb la documentació motivada pel nombre d'atropònims i també recorden que la informació és irregular en el sentit que no hi ha les mateixes dades de totes les zones), a partir del moment de la seva publicació, aquest treball s'ha convertit en referència obligada en la investigació onomàstica. Així, per exemple, la informació que hi trobem és una ajuda important en aspectes com la fixació gràfica de la toponímia (d'acord amb la relació entre toponímia i antroponímia, la unanimitat de la grafia de formes com *Revell* o *Berà* han d'ajudar a bandejar de la toponímia solucions com 'Rabell' o 'Barà') o la valoració d'hipòtesis etimològiques (com ha assenyalat Josep Moran, és més probable que un antropònim com *Borrell*, que té una freqüència d'ús molt elevada -314 ocurrences- en un moment proper a la consciència del seu significat, faci referència al color vermellós de la pell que no que es pugui relacionar amb el significat d'**embriac** com ha estat fet...).

Joan Anton Rabella

Lluís GIMENO I BETÍ, Ferran ARASA GIL, *La toponímia del terme municipal de Castelló de la Plana*, Ajuntament de Castelló, Castelló, Castelló, 1993, 155 pàg. i fotografies i mapes.

Aquest llibre és una recopilació dels topònims rurals del terme de Castelló de la Plana feta per un historiador i un filòleg: la col·laboració d'especialistes de camps diferents és sempre un fet destacable i encara ho és més en un àmbit tan marcadament pluridisciplinari com l'onomàstica.

A la introducció s'especifica que l'objectiu d'aquest treball és presentar de manera ordenada el recull exhaustiu dels topònims d'aquell terme -n'apleguen més de 1.800- i, solament en alguns casos, tractar-ne l'etimologia o la documentació antiga.

Des del punt de vista estrictament formal, aquesta monografia es troba ordenada temàticament (segons el seu origen, les seves característiques -hidrònims, orònims-, etc.) i al final inclou un índex de tots els noms propis de lloc amb informació sobre la partida a la qual pertanyen i amb la seva localització cartogràfica. Aquesta distribució formal s'ha de relacionar amb la regularització ortogràfica de la toponímia d'aquesta àrea geogràfica, que és un dels objectius principals del llibre. En aquest sentit, en el pròleg els autors relacionen explícitament la realització del recull amb la problemàtica lingüística de la toponímia al País Valencià, en aquest cas concret del terme de Castelló de la Plana. D'aquesta manera, encara que són conscients de la situació de difícil equilibri entre les formes que actualment es fan servir i les solucions regularitzades que proposen, els autors tenen l'esperança que algun dia aquests topònims es trobaran retolats en la seva llengua originària.

Aquest treball, potser com a conseqüència d'una orientació en què predomina l'interès pels aspectes geogràfics i lingüístics, ordena i analitza els topònims a partir de criteris temàtics, la qual cosa en dificulta la consulta en contrast amb les monografies que seguei-

xen un criteri d'ordenació alfabètica. Això no obstant, en aquest cas l'estudi temàtic de la toponímia aporta una informació valuosa sobre la relació entre els noms de lloc i les característiques geogràfiques del territori (les referències al tipus de terreny, secà, hort o marjal; la influència dels canvis d'activitat agrícola; etc.).

Des del punt de vista lingüístic, abans de la part estrictament toponímica hi ha un estudi aprofundit de les característiques dialectals del parlar castellanenc, que relaciona amb llur repercussió en la toponímia.

Per mitjà de l'estudi dels noms de lloc a partir del seu origen lingüístic, es comprova la importància de la influència àrab (amb formes que només han romàs a l'àrea del català com *Almalafa*, o amb nombrosos exemples que contenen l'element *Beni-* com *Benadresa*, *Benissalema* o *Vinamargo*), l'extensió de la influència castellana posterior (els termes acabats amb *-o*) o la riquesa dels hidrònims relacionats amb el regatge (també pel que fa als genèrics com *fila*, *portell*, *canalat*, *botera*, *braç*, *capçada*, etc.).

Així mateix, resulta interessant l'argumentació sobre l'origen de diversos topònims. Tanmateix, cal anar amb compte amb el tractament d'alguns casos que semblen preferir les explicacions més complexes: per exemple, trobem el topònim *Canet* (topònim molt estès fins a la zona nord-oriental del domini com Canet, al Rosselló, o Canet d'Adri, al Gironès) relacionat amb el mossàrab, quan la reducció del grup *-NN-* (*CANNETUM*) en lloc de la palatalització és, probablement, una evolució paral·lela a aquesta i la qual també es dona en altres noms comuns; o el nom mateix de *Castelló*, que hi és considerat com un arabisme (?).

Així mateix, des del punt de vista lingüístic es troba a faltar la pronúncia dels topònims, a la qual només es fa referència en algun cas específic.

Ultra la llengua i la geografia del terme de Castelló de la Plana, els autors demostren un coneixement profund de la cultura i les tradicions. Així, en algun moment el treball depassa el caràcter de monografia toponímica i esdevé un veritable document etnogràfic.

Finalment, cal esmentar la localització dels topònims en la cartografia i una notable documentació fotogràfica, que és un bon complement d'aquest tipus de reculls.

Joan Anton Rabella

Josep VECIANA I AGUADÉ, *Topònims i antropònims de Perafort i Puigdelví*, Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària VII (1994). Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV. P. 19-110.

Per fi, hem pogut veure el recull d'onomàstica de Perafort i el seu agregat de Puigdelví. He dit "per fi" perquè la investigació s'ha elaborat al llarg d'una pila d'anys, que és una bona manera de confeccionar un inventari integral d'aquesta naturalesa. Aprofitaré l'ocasió per dir -o repetir, perquè ja ho he manifestat més d'un cop, si més no de paraula- que no es pot pretendre de fer amb poc temps una compilació d'aquesta mena si té una certa pretensió que sigui completa. Pot resultar petulant de pretendre que sigui exhaustiva, ja que no se sap mai si no queda algun nom que hagi passat per alt. Tampoc no es pot dir que Josep Veciana hagi estat calmos, perquè entre l'època en què va començar a fer enquesta per a Perafort i Puigdelví i ara, ha publicat els repertoris onomàstics de la Poble de Mafumet i de Renau. El de la Poble forma part de *Història de la Poble de Mafumet*, de Francesc Cortiella i Òdena (Ajuntament de la Poble, 1986); el de Renau ocupa el seixanta per cent del volum V de *Treballs de la Secció de Filologia i Història Literària* de l'Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV (Tarragona, 1990).

Hi ha una certa homogeneïtat paisatgística i una contigüïtat relativa en les terres d'aquests tres termes, un dels quals és el de l'autor i dels seus avantpassats i un altre, el seu d'adopció. De conjunt, és el territori dels seus amors. Una parcel·la de país que

correspon a la comarca natural del Camp de Tarragona, a la zona administrativa del Tarragonès, sols explorada onomàsticament en el 26,5 per cent de la seva extensió però amb notícia, tanmateix, que s'ha començat a treballar en dos dels quinze termes els noms dels quals falta aplegar.

Els dos primers catàlegs d'onomàstica de Josep Veciana van aparèixer organitzats segons els esquemes vàlids en els primers temps, és a dir, amb els noms agrupats per conceptes i amb un índex alfabetitzat al final. L'últim, el de Perafort i Puigdel·lí, arriba establert pel sistema adoptat aquests últims anys, o sia per ordre alfabètic dels específics, als quals assigna una numeració, que arriba a 408 i que variaria si hagués entrat l'Estacada de Pallarès dintre el grup de genèrics que es refereixen a Pallarès. En alguna altra ocasió (Anselm de Roset, Martí de Roset) sembla que atribueixi valor de genèric a *cal* i *ca l'*, i potser a l'article *l'* corresponent a Era, Escola, Església... És fàcil que es plantegin vacil·lacions a l'hora de fixar alfabetitzacions complexes. És fidel a la recomanació de transcriure els noms fonèticament, per un sistema simplificat que fa conèixer en una nota inicial; és un esforç que s'hauria pogut estalviar, en una zona sobre la qual hi ha estudis de fonètica, com els de Daniel Recasens; n'hi hauria hagut prou fent observar alguna particularitat -per exemple "xicolata"- que hagués notat com a peculiar d'aquest terme.

Al començament, fa conèixer característiques geogràfiques i històriques i explica que la paraula Perafort equival a 'pedra forta', una opinió procedent d'"un massís de roca de fòssils marins del període miocènic" a l'extrem nord del qual es va bastir el poble, i sabent que l'adjectiu "fort" encara no coneixia la flexió quan el nom es va fossilitzar. Discrepa, doncs, de Pere Balañà, segons el qual, basant-se en l'àrab, equival a 'la plana de color de rosa'. No he trobat tanmateix cap cita del nom -que figura en aquesta nota introductòria i no a la llista general- tret de documents antics. Les últimes tres pàgines són dedicades al mapa del terme i a sengles mapes de Perafort i Puigdel·lí.

En un territori tan planer, la hidronímia és escassa: a part del riu Francolí, hi ha les Comes i algun comellar, la rasa del Miquel i un barranc -del qual ja no es parla- en un enclavament allunyat. Hi ha fonts, algunes d'intermitents o perdudes; la del Bacó va acompanyada d'una llegenda i alguna porta un nom de casa.

El recull fa notar "allò de" equivalent a 'tros de terra', observat pel DCVB al Penedès i que jo havia pensat que només es conservava a la zona central i occidental del Camp. Il·lustra sobre conreus, amb més de noranta horts i hortes que porten el nom o renom dels propietaris; els cereals es veuen per set eres, la parada de l'Era, i dues pallisses. La vinya és representada per sis topònims, dos dels quals noms de raïm: el Sumoi i els Moscatells i, indirectament, per tres olles i la Fàbrica d'aiguardent de 1861; modernament, pel Celler de la Cooperativa. Potser també s'hi referia la Màquina del coster de ca la Màquina (una casa que no he localitzat a la llista) i del mas de la Màquina, si amb aquest determinatiu es referien a una olla. Unes altres al·lusions a la vinya deuen ésser a les Tires de la Marieta Quima, a les parades del Vinagre i a cal Boter. Els garroferals abunden: se n'anoten nou, a més de la parada Sota els Garrofers. Només he vist una referència als ametllers a la Cua dels Ametllers, un grup nominatiu que podria contenir Cua com a nom d'antiga partida de terra. L'albercoquer apareix al Camp de l'Albercoquer, les figueres, a la parada de les Figueres, i un noguer, al noguer de ca Blanc. Els olivers han donat l'Olivar. També es parla d'alzines, alzinaret, de pins i pinars, d'un roure a la font del Roure, i del Bosc. Encara entre els vegetals, hi ha la parada del Farigolar.

La ramaderia no sembla important amb sols tres corrals i els de Bofarull, notables, corresponent als Pallaresos. També s'hi relacionen els Prats, pronunciat *lus parats*, com enjondre.

L'activitat industrial la representaven el molí Nou i el de Puigdel·lí, en el qual després es

va fer electricitat. Els altres són d'oli, i deuen ésser moderns. També es parla de forns, de guix -les Guixeres és nom de partida-, d'obra i de calç, i del de l'òdena, que no se sap a què es dedicava i ha quedat per designador d'una partida; i de diverses pedreres explotades transitòriament per a obres modernes.

Veciana és sobri i no es deixa temptar per hipòtesis per donar pistes sobre què hagi pogut originar un nom -i no em refereixo a exercicis etimològics. Només he notat que s'hi arribsiqui arran dels Quarts, "quarta mansione"; un es pregunta tanmateix si aquest nom, abundant, sovint en punts apartats de vies romanes, no feia referència a un tribut. Parlant de cal Gravat de Puigdelí explica que és la casa on va néixer el pare del poeta selvatà Ventura Gassol, un cognom que repercuteix en una altra casa i unes hortes. I dedica un gran espai al Codony, una parròquia documentada ja al segle XII i d'ubicació complexa.

Entre paraules poc corrents, crida l'atenció *Pàssara*, en el cau de la Pàssara, que no se sap si és usada avui en llenguatge corrent per a designar un ocell que anota el DCVB. També la crida *Piulu* -millor Piulo-, que podria ésser un renom equivalent a 'tartamut'; *las Seucas*, partida de terra d'un document de 1676; i *Toia*, que podria equivaler a 'encantat', 'distret', si no era una reducció d'Antònia. *Els Tornalls*, que al segle XVI s'anomenaven a Uldemolins en diminutiu singular, segurament amb el significat que només dóna el DCVB, de 'menjadora petita per a ovelles i cabres'. *Pugròs* no fa estrany perquè és una reducció de 'Puig-gros'. Ni en fa *Tuies*, que tothom sap que és una reducció de Gertrudis. No trobo explicació per a *Betxo*, *Puio* i *rilla*. Ni tampoc per a la *Xacona*, una partida de terra, un nom que no és segur que correspongui a la feminització del renom Xacó amb què es designa una casa.

La toponímia de Perafort ha incorporat castellanismes, com Cabo, Cubero, Fernando, Matacan, Mílio, Murillo, Paco, Pantano, Pepito, Rúbio, Sierra, Xeco, alguns dels quals deuen ésser llinatges d'immigració. I també falsos castellanismes, com *Matildo*, *Mianos*, *Quimo* i *Silo*, que deuen ésser pseudomascunitzacions de Matilde, i de Miana i Quima, reduccions de Damiana i Joaquina; i de Sila, vulgarització de Cecília. També ho seria *Tupino*, si procedís del renom Tupina, que es podria haver pres d'una mena de tupí.

Abans d'acabar, faré un comentari per declarar-me contrari a seguir una moda toponímicament desafortunada i tampoc no gens sana en el llenguatge periodístic i radiofònic. Veciana en fa ús, però la mutila, segurament per alguna raó. Em refereixo a la mania d'anomenar les carreteres amb una lletra seguida d'una xifra. Això pot ésser un procediment útil entre especialistes, però no és gens orientador per al lector o l'oient vulgar com ho som -en aquest cas- gairebé tots els ciutadans. La N vol dir 'nacional' i Veciana és probable que rebutgi aquest adjectiu per malintencionadament encaminat a falsejar realitats, i per això es limita a indicar la xifra. Les carreteres pertot tenen un nom popular, que és l'únic que la gent fa servir. Gairebé sempre és el d'una població a la qual aquella via pública encamina: la carretera de Valls, la carretera de Tarragona. Això sol té valor toponímic i és l'única manera d'entendre'ns en llenguatge corrent. Algun barceloní diria la SC 12508 (suposem-ho) per anomenar la carretera de l'Arrabassada?

Vet ací que Josep Veciana ha fet una nova aportació estimable al bagatge toponímic nacional. Enhorabona, i esperem que no serà l'última.

Ramon Amigó

Ferran ARASA I GIL, Joan A. VICENT I CAVALLER, "*Troballa d'una inscripció al santuari de la muntanya de Santa Bàrbara. Notes sobre l'arqueologia urbana de la Vilavella (la Plana Baixa)*", in "Cuadernos de Prehistoria y Arqueología Castellonenses", núm. ?, Diputación Provincial de Castelló de la Plana, Castelló, any ?, 463-466.

Informe i estudi d'una inscripció romana, datable en els segles I-II, que inclou un cog-

nom indígena de lectura dubtosa: (...)*rracone* que podríem restituir com a *Tarracone* sense excloure del tot la possibilitat, més remota, que fos *Arragone* o que es referís a algun altre antropònim pre-romà.

Josep Moran

“*Aljamía-6*”. Universidad de Oviedo. Departamento de Filología Clásica y Románica, Oviedo, 1994, 102 pàgs.

Es tracta, com diu el subtítol, d'un butlletí d'informació bibliogràfica que comprèn, a més dels camps específics a què es dedicava fins ara: mudèjars i moriscos, textos aljamiats, filologia àrab espanyola, una secció nova: relacions entre l'islam i l'Occident cristià. Interessant per als qui vulguin estar al corrent de les publicacions i activitats acadèmiques referents a aquestes disciplines.

Josep Moran

Mikel de EPALZA: “*La espiritualidad militarista del Islam medieval. El ribat, los ribates, las rābitas y los almonastires de al-Andalus*”, in “*Medievalismo. Boletín de la Sociedad Española de Estudios Medievales*”, 3; Madrid, 1993, 5-18.

D'acord amb el títol, aquest treball se centra en l'anàlisi de la relació entre l'aspecte religiós i la dimensió guerrera de l'espiritualitat musulmana. L'autor connecta l'estudi d'aquest aspecte històric de caire etnològic amb unes troballes arqueològiques que tenen repercussió en el camp de la toponímia; concretament, a partir de la descoberta de diverses mesquites a la zona de desguàs del Segura (Guardamar del Segura), M. de Epalza exposa la hipòtesi en la qual considera que aquestes mesquites eren ràpites i que aquest conjunt correspon al topònim -que fins al moment present no havia estat localitzat- d'Al-Munastir. D'aquesta manera, relaciona la localització estratègica d'aquestes construccions amb l'espiritualitat militarista de l'islam.

Enmig de moltes disquisicions sobre l'espiritualitat musulmana i a partir de l'exemple d'aquest topònim concret, analitza la transformació del terme *rāpita* en el moment que passa de l'àrab al lèxic de les llengües romàniques, pas en el qual perd el seu sentit religiós mentre que accentua el caràcter militar del terme. En aquest sentit, connecta les restriccions en la pràctica de la yhad o “guerra santa” amb el desenvolupament -com a element substitutiu- dels *ribat*, és a dir, de l'establiment de comunitats religioses als territoris de frontera.

Finalment, l'autor tracta la terminologia relacionada amb aquest tema, part de la qual afecta la toponímia; en aquest sentit cal destacar els termes *al-munastir* (llocs on es practicava el ribat al començament), *rāpita* (cadascun dels edificis que constituïa un almunastir; a partir del s. XII possiblement feia referència a un edifici aïllat on es reunien els fidels per a la devoció) i *ribât* (fortaleses de defensa).

Joan Anton Rabella

Pere NOGUERAS DE PRATS: *Gent d'Arenys - Volum 3*, Arenys de Mar, abril de 1995 (Edicions La Copisteria), 263 pàg.

Tercer volum de ressenyes de persones d'Arenys de Mar. Amb una estructura idèntica a la dels dos volums precedents (que foren publicats pel setembre de 1992 i l'abril de 1993), l'autor ens hi descriu també seixanta persones més que ell ha conegut, la major part ja desaparegudes. N'esmenta les característiques físiques, els vicis, les qualitats, les afeccions, els problemes quotidians, etc., amb un llenguatge senzill i planer, però no exempt d'una riquesa lèxica ben interessant. Hi detectem molts mots l'ús habitual dels quals; lamentablement, gairebé ha desaparegut, però que consten en els diccionaris

corrents. I també d'altres, potser una trentena, amb sentit ben clar i entenedor en el context on són usats i que només trobem en diccionaris més extensos (per exemple: freginada de peix, quissar a la barca, botaiola del vi, mullim, enllardufada, etc.) o són propis de la població o de la contrada (per exemple: palpissera, caure garrons avall, etc.).

Igual que els dos volums anteriors, el volum que comentem conté, a més de molts topònims de la població, una bona quantitat de noms, malnoms, renoms, noms de casa, etc. N'hi hem comptats més de dos-cents, dels quals uns cent cinquanta ja figuren en el recull que el mateix Pere Nogueras de Prats va publicar en el número XXXIX d'aquest butlletí, del mes d'abril de 1990.

A continuació esmentem alguns dels noms de casa, malnoms i renoms que hem observat que no consten en aquell recull:

Can Barris
Can Catà de Dalt
Cal Rei
En Miquel de les Ametlles
Can Pujol Estanquer
La Paquita de la Llet
En Panadero
En Nitus
El Dimoni
La Colla del Llanto
Can Córdoba
En Juncosa de la Xocolata
La Rossa de la Cantina
Cal Carcanyo

Cal Papirer
Can Fortuny
Can Ferran
El Petit de Cal Gec
Can Canals Botiguèr
En Mates de la Palla
El Noi de la Fusta
En Pep de les Barques
El Domador de Tonyines
L'Escòrpora o el Gat Vaire
Can Soler de les Bàscules
La Xica de l'Oli
En Llevadora
Can Guri

A.R.

Jesús BERNAT AGUT: *Toponímia dels pobles valencians. Atzeneta del Maestrat. L'Alt Maestrat*. Ajuntament d'Atzeneta del Maestrat. Generalitat Valenciana, 4 pàgines + un mapa. València, 1994, 15/21 cm.

Amb aquest fullet, la Conselleria d'Educació i Ciència de la Generalitat Valenciana comença una col·lecció dedicada al recull i a la posterior difusió de la toponímia bàsica dels diferents municipis valencians que porta com a títol genèric *Toponímia dels Pobles Valencians*. El primer que es publica és el dedicat a la localitat d'Atzeneta del Maestrat. El text i la tasca de camp l'ha realitzat Jesús Bernat, jove professor de l'Institut de Batxillerat d'Almassora (Plana Baixa), el qual ja té experiència en aquest àmbit de la recerca. Cal destacar, per tant, l'encert que ha tingut la Conselleria -pel que es veu- de buscar investigadors ja experimentats en aquest camp perquè realitzin aquesta mena de treballs.

El fullet no pretén més que el he dit: recollir i donar a conèixer en forma de llistat la toponímia bàsica dels pobles valencians. Ultra això, hi ha una altra cosa que cal destacar: l'encert de situar en un petit mapa els topònims que estan arrengrerats en els llistats suara esmentats. Així la difusió pren el seu valor màxim, ja que el lector pot veure situats els noms de lloc en un mapa. En aquest cas concret, el mapa porta a la primera cara els topònims classificats sota el rètol de "presència humana"; és a dir, noms de masos, corrals, pous, etc. perfectament situats. A la segona cara, els topònims són classificats com a "elements físics"; és a dir, noms de barrancs, roques, tossals, serres, plans, colls, etc. Cal afegir que la publicació d'aquests petits reculls ajudaran a la normalització lingüística per tal com se'n proposa una normalització ortogràfica. Ara caldrà esperar que les autoritats

competents (com ara ajuntaments, Diputació, etc.) emprenguin la tasca de retolar els noms de lloc més generals seguint aquestes propostes ortogràfiques.

Voldria fer ara alguna remarca a alguns topònims. Pel que fa a l'orografia hi apareixen, entre altres, els topònims *Coll de la Bassa* i *Coll de la Manxa*; caldria afegir-hi l'article masculí singular: *el Coll de la Bassa* i *el Coll de la Manxa*, ja que forma part del topònim, tal com apareix en *el Collao*; així com també a l'entrada *tossal* i després al llistat sobre hidrografia: *el Barranc, la Font, la Rambla*, etc. També caldria, en la classificació que se'n fa, anomenar-los *orònims* i no *orografia*, així com *hidrònims* i no *hidrografia*, ja que parlem de noms de lloc relatius a accidents del terreny i a noms de lloc d'aigua, respectivament. Tanmateix, això no desmereix en res la publicació, que jo qualificaria d'eficaç, oportuna i ben interessant.

Felicitem, doncs, la iniciativa portada a cap pel Servei de Normalització Lingüística de servir definitivament un patrimoni cultural que és ben nostre, i alhora esperem que la idea continuï i poguem veure recollida i publicada molt aviat tota la toponímia bàsica dels pobles valencians.

Lluís Gimeno Betí
Universitat Jaume I

Antoni LLULL MARTÍ: *Incurió recreativa en el món dels llinatges*. Ciutat de Mallorca, 1994, 107 pàgines.

Aquest llibre, que ha estat editat pel mateix autor en una edició limitada de 100 exemplars no vendibles, conté 130 comentaris o notes sobre llinatges, amb un índex alfabètic de més de 1400 noms, un altre de temàtic i una llista de llibres i treballs consultats. En els comentaris, l'autor explica l'origen d'alguns llinatges i moltes anècdotes i dades històriques sobre d'altres. Hi exposa també les relacions, concomitàncies o semblances que hi ha entre molts llinatges del nostre país amb els seus homònims o corresponents en altres llengües. No solament amb les llengües del nostre àmbit romànic sinó també amb les llengües cèltiques, germàniques, eslaves, islàmiques... I per acabar-ho d'arrodonir fa algunes incursions en els llinatges americans i asiàtics. En el pròleg, l'autor explica la vocació recreativa de l'obra amb la finalitat d'engrescar el lector amb el tema i fer-li passar una estona entretinguda, cosa que aconsegueix plenament. Però també ho fa, diu, per despertar l'afany investigador de joves amb prou facultats per interessar-se en aquest camp de la filologia. I en aquest sentit també és una obra molt útil que jo recomanaria com a obra introductòria, *per fer gana*, en els cursos i estudis d'onomàstica. Per acabar, una qualificació que podria resumir aquest treball sobre els llinatges podria ser: amenitat sense perjudicar gens el rigor en el tractament de la matèria que exposa.

A.R.

ÍNDEX

	Pàg.
- AGUSTÍ ALTISENT, “La traducció de Cîteaux, a Catalunya, a l’Edat Mitjana”	1
- Exemplars endarrerits del “Butlletí Interior”	2
- M. ^a Àngels VIDAL COLELL, “Uns quants exemples més d’atraccions paronímiques (etimologies populars)”	3
- August BOVER i FONT, “La toponímia algueresa en el recull lèxic de Joan Palomba”	6
- Adrià CANAL i MORÉ, “Notes sobre la família que donà nom a l’actual seu de la Societat d’Onomàstica: Els Dalmases”	9
- Joan CAVALLÉ, “Els noms dels alcoverencs segons el padró de 1828. Una relació i una reflexió”	11
- Acords de l’Institut d’Estudis Catalans sobre Onomàstica	23
- Ignasi M. Muntaner, “L’etimologia d’Escornalbou”	24
- JA. ORDINAS GARAU, G. ORDINAS MARCÉ, A. REYNÉS TRIAS, “La toponímia d’una possessió de la muntanya mallorquina: es tossals verds”	25
- Antoni BACH i RIU, “Enans i Enantar”	29
- Carles DOMINGO i FRANCÀS, “Coll”, “Portell”, “Forat” i “Pas” a Collserola”	30
- Canvis en el noms oficials del municipis	32
- Enric GARCIA-PEY, “Noms de casa i motius de Masquefa”	33
- Rosalia PANTEBRE i TRASFÍ, “Els lligams de Bescaran amb les Valls d’Andorra”	58
- BIBLIOGRAFIA	62

SOCIETAT D' ONOMÀSTICA

DOMICILI SOCIAL I SECRETARIA:

Palau Dalmases
Carrer de Montcada, 20, principal
08003 Barcelona

TRESORERIA:

Correspondència:

Apartat de Correus 24016
08080 Barcelona

Compte corrent de la societat:

Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona, "La Caixa"
Agència número 429, Pl. Universitat, 5, 08007 Barcelona
Codi del compte: 2100.0429.60.0200050454

Us agraïrem que feu els pagaments per mitjà d'ingrés directe o de transferència bancària al compte corrent indicat. Eviteu, si us plau, els xecs bancaris i els girs postals.

JUNTA DIRECTIVA:

President: Albert Manent (Barcelona)

Vice-presidents: Ramon Amigó (Reus)
Antoni Pladevall (Barcelona)
Joan Miralles (Palma de Mallorca)

Tresorer: Josep Maria Albaigès (Barcelona)

Secretari: Andreu Romà (Barcelona)

Vocals: Cosme Aguiló (Santanyí)
Antoni Bach (Solsona)
Gabriel Bibiloni (Marratxí)
Vicenç Biete (Barcelona)
Emili Casanova (València)
Jordi Colomina (Alacant)
Ferran Jové (Les Borges del Camp)
Antoni Lull (Palma de Mallorca)
Maria Teresa Montaña (Tarragona)
Mireia Moreu (Barcelona)
Eugeni Perea (Riudoms)
Modest Prats (Medinyà)
Roser Ripollès (Lleida)
Joan Veny (Barcelona)
Joan Antoni Vicent (La Vilavella de Nules)
Maria Àngels Vidal (Barcelona)

AMB LA COL·LABORACIÓ DEL DEPARTAMENT DE CULTURA DE
LA GENERALITAT DE CATALUNYA

ISSN 0213-4098

Dipòsit Legal B 29653-1980

ROMERO Indústria Gràfica, S.L. - SANT ADRIÀ DE BESÒS